БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№ 230 (8450) | 1957 оной сентябриин 28, суббото | Сэн 20 мүнгэн

Декадада һайнаар бэлэдхэе

Советскэ правительство, Коммунистическэ партиин Центральна Комитет 1959 оной хоёрдохи кварталда Москвада бурят-монгол искусство болон литературын декада үнгэргэхэ тухай шиидхэбэри гаргаһан байна. Энэ хадаа манай бурят-монгол арадай культурые саашадань улам амжалтатайгаар хүгжөөлгэдэ тон ехэ удхашанартай тогтоол мүн. Советскэ Союз доторхи олон тоото арадай удхаараа социалистическэ, түхэл маягаараа национальна культурые хүгжөөхэ тухай манай түрэл Коммунистическэ партиин халуун анхарал оролдолго үдэр бүри гаргажа байдагыень энэ баримта эли тодоор гэршэлнэ.

Бурят-монгол искусствын түрүүшын декада Москвада 1940 оной октябрьда болоһон юм. Тиихэдэ Бурят-Монголоймнай социалистическэ залуу искусствын туйлаһан амжалтань харуулагдаһан байгаа. Түрүүшын декадын муу бэшээр үнгэргэгдэһэниинь мэдээжэ.

Зүгөөр болохоёо байгаа декадын урда түрүүшынхиһээ бүри ехэ харюусалгатай зорилго табигдана. Тиихынхидэ орходоо манай искусство болон литература холо урагшаа дабшанхай, нилээд ехэ амжалтанууд туйлагданхай. 1959 оной декада идейнэ болон уранһайханайнгаа талаар урдынхитай жэшээлэшэгүй үндэр хэмжээндэ үнгэргэгдэхэ зэргэтэй. Тиимэһээ энэ декадада урдынхиһаа туйлай ехэ харюусалгатайгаар, угаа һайнаар бэлдэхэ ёһотойбди.

Һаяхан партиин обкомой бюродо Москвада болохо бурят-монгол искусство болон литературын декадада бэлэдхэлгын ябаса тухай асуудалые зүбшэн хэлсээд, энэ хүдэлмэриин хангалтагүйгөөр ябуулагдажа байһые тэмдэглэбэ. Республикын Культурын министерство, театрнууд болон филармониин, мүн композиторнууд, уранзохёолшод болон уранзураашадай союзуудай хүтэлбэрилэгшэд декадада бэлэдхэлгын хүдэлмэри ёһотойгоор үшөө эхилээдүй. Декадын репертуар мүнөө болотор элирүүлэгдээгүй байһаар. Оперо бэшэхэ зохёолнууд илангаяа ехэ дутагдалнуудтай. Тус зохёолнуудай зариманайнь нэрэнь хубилаад лэ, удхань хубилангүй, огто һайжарнагүй. Жэшээлхэдэ, «Табан хуһанай дэргэдэ» («У пяти берез») гэжэ оперно либреттэ бэшэгдээ болоһон аад, ехэ дутуунуудтай байгаад, заһаха, һайжаруулхые автортань үгтэһэн байгаа. Теэд автор тэрэнэй нэрынь һэлгэжэ «Галсан» болгоод, харин удхыень хүсэд һайжаруулжа шадабагүй. Хараалагдаһан оперно болон балетнэ зүжэгүүдһээ мүнөө үедэ нэгэниинь лэ («Инаг дуранай тулада») бэлэн болонхой. Драматическа театрнуудай, баһа Бурят-Монголой дуу болон хатарай ансамблиин репертуаршье мүн иимэрхүү байна. Жэшээнь, Бурят-Монголой драматическа театр өөрынгөө репертуарые хүсэд тодорхойлоогүй, мүнөө үеын байдалые зураглаһан ямар зүжэг харуулха байһанаа үшөө олоодүй байбашье, харин зүжэгүүдые ехэ олон хүнүүд бэшэжэ байна, зүжэг заатагүй бии болохо ёһотой гээд, һанаагаа тэдэнэр амаршанхай.

Тэрэшэлэн республикын уранзохёолшодой союз декадада хангалтагүйгөөр бэлдэжэ байна. Бэшэжэ байһан зохёолнуудаа саг соонь дүүргэжэ, хэблэлдэ тушаахынь тулада авторнуудтай хүдэлмэри һайнаар ябуулагданагүй. Москвада гол түлэб 1958 ондо хэблэгдэхээр хараалагдаһан 30 шахуу зохёолой миил 8-ниинь хэблэлдэ тушаагданхай. 1958 ондо Бурят-Монголой номой хэблэлдэ гаргагдаха 50 шахуу зохёолой миил 10 гараниинь тушаагдаһан байха юм. Олохон зохёолнууд авторнуудай ухаан бодолдо «хараалагдаад» лэ, саарһан дээрэ бэшэгдээдүй байжа байна.

Республикын уранзураашадай союз декадада эдэбхитэй бэлэдхэл мүн лэ ябуулнагүй. Арадай уралалгын хүдэлмэринүүдые (сагаан мүнгөөр дархалха, модоор болон яһаар һиилэн уралха, бүд болон арһаар гоёор шэмэглэн оёхо) гэхэ мэтээр бэлэдхэхэ тушаа мүртэй юумэ хэгдэнэгүй, энэ талаар уран бэрхэ дархашуулые элишэлэн тодоруулаад, суглуулан хүдэлмэрилүүлхэ тушаа үүсхэл оролдолго хэншье гарганагүй.

Эдэ дутуунуудые дары сагаа усадхаад, бурят-монгол искусство болон литературын декадада бэлэдхэлгын хүдэлмэриие эрид һайжаруулха, түргэдхэхэ тушаа партиин обкомой бюро шухала хэмжээнүүдые хараалба. Республикын Культурын министерство, театрнууд болон филармониин, мүн композиторнууд, уранзохёолшод болон уранзураашадай союзууд өөһэдынгөө хүдэлмэриин дутуунуудые хараада абажа, саашанхи хүдэлмэридөө шухала тобшололнуудые хэхэ, партиин обкомой бюрогой тогтоол соо хараалагдаһан хэмжээ-ябуулгануудые бэелүүлэн, декадада бэлэдхэлгые эрид һайжаруулха зэргэтэй.

Бурят-монгол искусство болон литературын декадада бэлэдхэлгэдэ республикын олониитэ ажалшадые—хүдэлмэришэд, колхознигууд болон интеллигенциие үргэнөөр хабаадуулха, тиигэжэ удхаараа социалистическэ, түхэл маягаараа национальна манай культурые саашадань бүри ехэ амжалтатайгаар хүгжөөлгэдэ арад зониие элсүүлхэ шухала. Яахадааб гэхэдэ, энэ декадада эдэбхитэй, эмхитэйгээр бэлэдхэлгэ хадаа бүгэдэниитын хэрэг гээшэ. Тиимэһээ декадада үргэнөөр, удха һайнтайгаар, амжалта түгэлдэрөөр бэлэдхэхэ тухай асуудалые партийна эдэбхитэдэй суглаанууд дээгүүр зүбшэн хэлсэхыень партиин райкомуудта дурадхагдаба.

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

Чайковскиин нэрэмжэтэ Улан-Удын хүгжэмтэ училищиин багша, БМАССР-эй искусствонуудай Габьяата ажал-ябуулагша В. Д. Обыденнаяе Бурят-Монголой АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха тухай

Чайковскиин нэрэмжэтэ Улан-Удын хүгжэмтэ училищиин багша, БМАССР-эй искусствонуудай Габьяата ажал-ябуулагша В. Д. Обыденнаягай түрэһөөр 70 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, мүн олон жэлэй туршада багшалһанайнь, ниитын хүдэлмэридэ хабаадаһанайнь түлөө нүхэр **Обыденная Вера Дмитриевнае** Бурят-Монголой АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха.

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын Орлогшо Н. ГЕНДУНОВА.

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь В. ОСТРОВСКАЯ.

Улан-Удэ, Соведүүдэй Байшан.
1957 оной сентябриин 23.

КПСС-эй Центральна Комитедтэ, СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ

СССР-эй арадай ажахын хүгжэлтын удаан болзорой түсэб зохёохо тухай

СССР-эй арадай ажахые саашадань хүгжөөхэ асари ехэ түсэб КПСС-эй XX съезд хараалаа. Энэ түсэбэй бэелүүлэгдэхэдэ СССР-эй гол шухала экономическа зорилго шиидхэхэ хэрэгтэ ехэ алхам хэгдэхэ байна. Абтадаг продукциин хүн бүхэндэ хүртэсын талаар эгээл хүгжэнги капиталистическэ оронуудые түүхэтэ богонихон болзор соо хүсэжэ, урдань гараха гээшэ СССР-эй гол шухала экономическа зорилго болоно.

1956—1960 онуудта СССР-эй Арадай ажахые хүгжөөхэ зургаадахи табанжэлэй түсэб тушаа съездын абаһан Директивэнүүд амжалтатайгаар бэелүүлэгдэжэ байна гэжэ съездһээ хойшо үнгэрһэн саг харуулба. СССР-эй промышленностиин бүтээдэг бүхы продукцинь 1955 онойхитой сасуулбал 1956 ондо 11 шахуу процентээр ехэ болоһон, харин 1957 оной 8 һарын туршада үнгэрэгшэ жэлэй энэ үеынхидэ орходоо 10 процентээр ехэ болоһон байна.

КПСС-эй XX съездын Директивэнүүдые дүүргэжэ байха үедэ зургаадахи табанжэлэй тухайлан табигдаһан зарим даалгабаринуудые лаблаха саг ерээ гэжэ элирбэ. Энээнтэй дашарамдуулан, табанжэлэй түсэб тушаа Директивэнүүдтэ хараалагдаһан зарим даалгабаринуудые лаблаха гэһэн заабари 1956 ондо болоһон КПСС-эй ЦК-гэй декабрьска Пленум үгэһэн байна. Эдэ даалгабаринуудые лаблажа, эд зөөриие, мүн арадай ажахые хүгжөөлгэдэ һомологдодог мүнгые эгээл зүбөөр, ашаг олзо ехэтэйгээр хэрэглэхэ, тэрэшэлэн байрын гэрнүүдые барилгада нэмэлтэ мүнгэ зөөри гаргаха арга боломжо олохо зорилго табигдаба. Энэ шиидхэбэриин ёһоор, гэр байра бариха табанжэлэй түсэб үлүүлэн дүүртэгдэхэ байна.

1957 ондо болоһон КПСС-эй ЦК-гэй февральска Пленум болон 1957 оной майда болоһон СССР-эй Верховно Соведэй VII сесси промышленность, барилга хүтэлбэрилхэ хэрэгые саашадаа һайжаруулха тухай шиидхэбэри абаһан байгаа. Энэнь оронойнмнай арадай ажахые эрид дэбжээхэ, ажахын байгуулалтада союзна республикануудай эрхыень саашадаа үргэдхэхэ, хүтэлбэриие ажал хүдэлмэридэ дүтэлүүлхэ, ажал үйлэдбэри хүтэлбэрилхэ хэрэгтэ ажалша олониитые бүри үргэнөөр хабаадуулха, коммунизм байгуулха хэрэгтэ тэдээнэй зохёон байгуулхы үүсхэл хэшээлые али болохоор бадаруулха зорилготой байгаа.

Энэ шиидхэбэриин ёһоор промышленность, барилга хүтэлбэрилдэг органууд нютаг нютагуудта абаашагдажа, экономическа захиргаанай районууд эмхидхэгдэһэн байна. Энэ ушарһаа удаан болзорой, мүн ойрын сагай түсэблэлгын гуримые эрид хубилгаха хэрэг гараба. Урдынхидал адли тус тус министерствонүүдтэ болон зургаануудта түсэб зохёодог гуримые болюулжа, союзна республикануудта, тиихэдэ республикануудта — экономическа захиргаанай районуудта түсэб зохёодог болохо гээшэ мүнөө илангаяа ехэ удхашанартай. Түсэбэй шэнэ гуримаар зохёон табигдадаг болоходонь манай ороной хизааргүй ехэ баялигые бүри дүүрэнээр хэрэглэхэ, үйлэдбэриие бүри зүбөөр хубаарилха, промышленностиин хэдэн шэнэ, бүхэли һалбаринуудые бии болгожо хүгжөөхэ, зарим экономическа районуудые комплексноор хүгжөөхэ арга боломжо олдохо байна.

Һүүлэй жэлнүүдэй туршада элдэб түхэлэй түүхэй эдэй, мүн энерги абадаг түлишэнүүдэй шэнэ ехэ хэбтэшэнүүдые геологууднай олоо. Эдэ бүгэдые хэрэглэн, зургаадахи табанжэлэй түсэб тушаа Директивэнүүдтэ хараалагдаагүй шэнэ предприятинуудые, шэнэ промышленна центрнүүдые бариха арга боломжо олдобо. Эдэ бүгэдые барихын тулада зургаадахи табанжэлэй үлэһэн гурбан жэлынь хүрэхэгүй байна. Иимэ ехэ зорилгонуудые бэелүүлхын тулада 5—7 жэлһээ бага бэшэ саг хэрэгтэй.

Энээнтэй дашарамдуулан СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ удаан болзорой түсэбые бүри ехэ сагта хараадуулжа табиха шухала гэжэ КПСС-эй Центральна Комитет, СССР-эй Министрнүүдэй Совет тоолоод, 1959—1965 онуудай туршада арадай ажахые хүгжөөхэ түсэбэй проект зохёожо табихыень СССР-эй Госпланда, союзна республиканuудай Министрнүүдэй Соведүүдтэ, совнархозуудта, СССР-эй Министерствонүүдтэ болон зургаануудта даалтаба.

Холын хараата түсэбэй проектые табихадаа иимэ гол шухала зорилгые дүүргэхээр проектээ зохёохо шухала гэжэ КПСС-эй Центральна Комитет, СССР-эй Министрнүүдэй Совет тоолоно. Энэ гол шухала зорилгонь юун болоноб гэхэдэ, үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдые булюу ехээр бүтээдэг боложо, арадай ажахын бүхы һалбаринуудые хүсэтэ ехээр саашань хүгжөөхэ, тиигэжэ абтадаг продукциин хүн бүхэндэ хүртэсын талаар эгээл хүгжэнги капиталистическэ оронуудые түүхэтэ богонихон болзор соо хүсэжэ, урдань гараха гэһэн СССР-эй гол шухала экономическа зорилгые шиидхэхэ хэрэгтэ шэнэ ехэ алхам хэхэ. Оронойнгоо ниитын баялигые улам ехэ болгоһонойнгоо ашаар советскэ арадай ажана тэниглэн байдалые саашадань һайжаруулха, культурна хэмжээень дээшэлүүлхэ.

Техникэ машинануудые таһалгаряагүйгөөр һайжаруулһанай, ажахын бүхы һалбаринуудта түрүү наука, техникын туйлалтануудые үргэнөөр нэбтэрүүлһэнэй ашаар ажалай бүтээсые али болохоор дээшэлүүлхэ гээшэ удаан болзорой түсэбэй гол зорилгые дүүргэхэ шухалын шухала эрхэ нүхэсэл болоно. Удаан болзорой шэнэ түсэб хадаа наукын бүхы һалбаринуудые хүгжөөхэ, теоретическэ шэнжэлэлгэ хэхэ, шэнэ ехэ научна амжалтануудые туйлаха үргэн ехэ арга боломжо олгохо ёһотой.

Ороной зүүн зүгэй байгаалиин баялигуудые үргэн ехээр ашаглаха, хара болон үнгэтэ металлургиие, химическэ промышленность, илангаяа хэмэл утаһа бүтээлгые, түүхэй эд—эдеэ хоолой орондо хэрэглэгдэдэг зүйлнүүдые, пластическа массануудые, бусад синтетическэ материалнуудые, тэрэшэлэн хэмэл арһа бүтээлгые түргөөр хүгжөөхэ, ороноо бүри түргөөр электрификацилха, нүүрһэнэй, илангаяа нефтиин болон газова промышленностиие саашадань хүгжөөхэ, барилгын болзорые хороохо, элдэб олон барилгануудта мүнгэ зөөри тараан сасаха ябадалые усадхаха, гэр байрануудые бүри олоор, түргөөр бариха, хүдөө ажахын продуктнуудые элбэг ехээр абадаг болоод, мяха, тоһо, һүнэй хүн бүхэндэ хүртэсын талаар США-е ойрын жэлнүүдтэ хүсэхэ, мүн арадай хэрэглэмжын бусад эд бараануудые мүнөөнэйхидэ орходоо нилээд ехээр бүтээдэг болохо гэжэ удаан болзорой түсэбэй проект соо хараалха шухала.

1958 оной июлиин 1 хүрэтэр удаан болзорой түсэбэй проектые зохёон табижа дүүргэхэ гэжэ тогтоогдобо.

ТАРЯА ХУРЯАЛГА, ГҮРЭНДЭ ТУШААЛГАЯА ТҮРГЭН ДҮҮРГЭЕ, ҮБҺЭ ТЭЖЭЭЛ БЭЛЭДХЭЛЭЭ ҮРГЭЛЖЭЛҮҮЛЭЕ!

★ ★

Санжан Цыцыков үдэр соо 109 гектар таряа хадаба

НОВО-СЕЛЕНГИНСК. **(Телефоноор абтаба).** Сүхын МТС-эй лафетнэ жаткын машинист Санжан Цыцыков тракторист Екатерина Жигмитоватай Энгельсын нэрэмжэтэ колхозой поли дээрэ таряа хадажа байна. Эдэ хоёр механизатор поли дээрэ гараһан түрүүшын үдэрһөө хойшо ажалай үндэр бүтээсэ туйлажа, эрхим жэшээ харуулна. Хуряалгын эхилһэнһээ хойшо Санжан Цыцыков лафетнэ жаткаар 454 гектар таряа хадаа.

Сентябриин 22-ой үдэр нүхэр Цыцыков шэнэ илалта туйлаба. Үдэр һүнигүй һаадгүйгөөр хүдэлөөд байхадаа, энэ нүхэр 109 гектарай таряа һайн шанартайгаар хадаһан байна. Тиигэжэ республика соо энэ жэлдэ түрүүшын ехэ амжалта туйлаба гээшэ.

Уржадэрһөө хойшо машинист Цыцыков хадаһан таряагаа суглуулан сохижо эхилбэ. Мүн энэшье ажал хэхэдээ, һайн жэшээ харуулан, үдэр соо 50—60 гектарай таряа суглуулжа сохино. Тэрэнэй хадаһан полинуудһаа дунда зэргээр гектар бүриин 12 центнер таряан абтажа байна.

Энгельсын нэрэмжэтэ колхозой правлени болон Сүхын МТС-эй дирекци эдэ механизаторнуудай эрхим хүдэлмэриие сэгнэжэ, мүнгэн шан үгөө. Мүн МТС-эй дирекциин болон партийна организациин Хүндэлэлэй грамотаар эдэнэр шагнагдаһан байна.

Саашадаа эдэ хоёр механизатор бүри ехэ амжалта туйлахаар зоригжоод, шэнэ уялга абаба. Тэрэнээ дүүргэхэ хэрэгтэнь колхозой правлени болон МТС-эй дирекци али болохо туһаламжа үзүүлхээр шиидэнхэй. Колхозой правлени эдеэ хоолыень һайнаар бэлдээд, хүдэлдэг газартань абаашажа үгэлгые эмхидхэһэн байна.

Б. Гылыков, манай тусхай корреспондент.

Республикын колхозуудта тэжээл бэлэдхэлэй ябаса тухай

1957 оной сентябриин 25-най мэдээн

(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Аймагууд	Үбһэ һүрилэлгэ (процентээр)	Үбһэ сабшалга (процентээр)	Силос даралга (процентээр)
Б-Кударын	96,8	104,5	43,2
Бичурын	75,0	88,0	20,0
Кабанскын	68,1	91,2	33,3
Закаменай	67,2	108,0	34,2
Заиграйн	62,6	92,1	28,1
Ториин	61,4	111,7	42,5
Хэжэнгын	60,1	92,7	47,1
Иволгын	60,7	94,1	44,0
Мухаршэбэрэй	56,5	79,2	28,9
Тарбагатайн	56,3	80,1	25,8
Яруунын	56,0	73,9	26,9
Баргажанай	55,2	73,6	65,9
Кяхтын	54,7	79,1	38,2
Кударын	54,5	106,0	55,6
Сэлэнгын	53,4	87,0	60,1
Курумканай	48,6	68,7	24,4
Прибайкальска	48,0	69,0	37,6
Хориин	47,5	75,4	51,4
Зэдын	40,7	81,6	38,5
Түнхэнэй	39,6	81,6	46,5
Баунтын	—	—	—

★ ★

Машинануудынь хүсэд ашаглагданагүй

Энэ жэлдэ Заиграйн аймагай колхозуудай тарянанай полинууд дээрэ нюдэ баярлуулмаар ургаса ургаа һэн.

Оролдожо ургуулһан ургасаяа һайн шанартайгаар, саг болзортонь хуряажа абаха зорилго колхознигууд болон механизаторнуудай урда табигдаһан байгаа. Мүнөө намартаа хура бороотой, хүйтэн байжа, тарянанай муугаар эдеэшэһэн дээрэһээ амяарлан хуряаха аргые үргэнөөр хэрэглэхэ гэжэ хэлсэгдэһэн байна. Аймагай машинно-тракторна станцинууд энэ аргые һанаһан соогоо хэрэглэхэ хүсэд машина техникэтэйшье гээшэ. Теэд, хэлсэхыень хэлсэһэн аад, тэрэнээ бэелүүлнэгүй. Гансал Димитровэй нэрэмжэтэ колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр Макарова, партийна организациин секретарь нүхэр Казарбин) энэ аргые һайнаар хэрэглэжэ байнхай. Колхоз 800 гектарай таряа хуряагаа. Тэрэнэйнь 600 гаран гектарынь амяарлан хуряагдаба. Харин бэшэ колхозууд «таряан хүхэ» гэһэн шалтаг барьяад, амяарлан хуряалгые тооногүй. Һүүлэй мэдээгээр аймагай колхозуудта тарянанай полинуудай гурбанай хоёр хубинь хуряагдаад байба. Хамта 8 мянга гаран гектарай таряан комбайнаар сэхэ хуряагдаа, тиихэдэ ойролоол 2158 гектар таряан амяарлан хадагдаа.

Заиграйн колхозуудта энэ жэлдэ ургаса хуряалга юундэ иитэрээ удаарааб? Юундэб гэхэдэ, нэгэдэхеэр, машина техникэ муугаар ашаглагдана, хуряалга оройтожо захалаа. Зарим колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, жэшээлхэдэ, Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой хүтэлбэрилэгшэд зарим полинуудта тарянайнгаа яһала эдеэшээд байхада «таряан хүхэ зандаа» гэһэн шалтаг дурдаад, 3 комбайн, 2 лафетнэ жатка 5—6 хоног соо миин байлгаа һэн. Иигэжэ оройтоһон дээрэһээ энэ колхоз 2 мянгаад гектар тарянайнгаа хахадһаан ехэнхиие хуряагаад байна.

Ургаса хуряалгые эмхитэй һайнаар ябуулхын түлөө Курбын, Ново-Брянска МТС-үүдэй хүтэлбэрилэгшэд оролдоногүй, машина техникынгээ һаатахада саг дары заһаха, поли дээрэ хүдэлмэрилжэ байһан механизаторнуудта туһаламжа үзүүлхэ тушаа хэмжээ абанагүй. Энэ жэлдэ Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз мянгаад гектарай таряа хуряаха юм. Теэд, трактор, комбайнуудай зогсодог дээрэһээ энэ колхозойхид тарянайнгаа гурбанай хоёр хубииень лэ хуряагаа. Эндэ үшөө 300-гаад гектар таряан ургаһаар зандаа.

Һая энэ колхозой гурбадахи комплексно бригадын полинууд дээрэ ябабабди. Бригада 110 гектар таряа хуряаха юм. Энэ бригадын таряае хуряахын тула нүхэр Панушков комбайнертай «Коммунар» комбайн эльгээгдэһэн байгаа. Теэд, энэ нүхэр хори гаран хоног соо ойродоол 20-ёод гектарай таряа хуряаба. Энэ саг соо комбайн хододоо тооной зогсожо байгаа. Тиигээд һүүлэй үедэ комбайнай моторой подшипник хайлашоо. Тиигэжэ мүнөө бригадын тарянай зарим полинууд үшөө ойроо хүртөөдүй байһаар.

Зарим колхозуудай полинуудта таряан эдеэшэхэһээ байтагай айража захалаа. Энэ ушарһаа, мүн зарим механизаторнуудай хайхарамжагүй, харюусалгагүй дээрэһээ ургаса гээлтэ хоролтодо оруулагдана. Сталинай нэрэмжэтэ колхозой нэгэдэхи комплексно бригадада ажалладаг комбайнер Георгий Шляхов таряа дээгүүр, зайгагтайгаар хадана. Илангаяа поли дээрэ оросо хэхэдээ булангуудай таряае агрегадаараа бала даруулаад гарашана. Комбайндань мэхиинэ суглуулха түхеэрэлгэгүй. Энэ ушарһаа малай һайн тэжээл болодог мэхиинэ поли дээгүүр сасагдажа барагдана. Мүн энэ колхозой хоёрдохи комплексно бригадада ажаллажа байһан комбайнер Николай Заиграев «С-6» комбайнаар таряа хадаха зуураа, ехэ гээлтэ хоролто гаргана. Листвянка гэжэ газарта таряан илангаяа ехээр гээгдээ. Юундэ иимэ ехэ гээлтэ хэнэбта гэжэ комбайнерһаа асуухада:

— Яахабши теэд? Шэнээр хахалагдаһан газар байһан дээрэһээ хонхор, болдог ехэтэй байна,—гэжэ харюусаба.

Хэрбээ оролдосотой наринаар ажаллаа һаа, шэнэ газар дээрэшье ургаһан таряае гээлтэ хоролтогүйгөөр хуряажа болохо байгаа. Нүхэр Заиграевай жолоодожо ябаһан комбайные шалгажа үзэхэдэ, һайнаар тааруулагдаагүй байшоо. Үнэндөө хадаа энэ нүхэр гектарай түлөө оролдоод лэ, шанарай талые мартажа ябадаг байба.

Трактор комбайнуудай зогсожо байһанда, комбайнуудаа һайнаар тааруулангүй, шанар муутайгаар хададаг механизаторнуудтаа шанга эрилтэ хэдэггүй Ново-Брянска МТС-эй хүтэлбэрилэгшэд, тон түрүүндэ, главна инженер нүхэр Афанасьев ехэхэн зэмэтэй.

Колхозуудай полинууд дээрэ хуряагдаагүй таряан ехэ. Мүнөө түрүүшын саһанай ороод байхада, хэзээ хуряагдаха таряан бэ?

А. Рябоволов.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

Лекци, хөөрэлдөөнүүдые һонирхолтой болгохо

Агуухэ Октябриин социалистическэ революциин 40 жэлэй ойе манай Эхэ ороной, тэрэ тоодо республикымнай ажалшад эрхимээр угтахын тулада угаа ехэ дэбжэлтэтэйгээр ажаллана. Мүн манай Кабанскын аймагай предприятинуудай, эмхи зургаануудай хүдэлмэришэд болон албахаагшад, колхознигууд дээшэлүүлэгдэһэн уялгануудые абаад, тэдэнээ дүүргэхын тулада аһан шадалаараа шармайн оролдожо байнхай.

Социалистическэ уялгануудаа дүүргэхэ хэрэгтэнь ажалшадай дунда эмхидхэгдэһэн ниитэ-политическэ хүдэлмэри горьтой үүргэ дүүргэхэ байна. Политическэ болон научна эрдэм дэлгэрүүлхэ Бүхэсоюзна обществын бэелүүлдэг лекционно пропаганда ниитэ-политическэ хүдэлмэриин гол хубинуудай нэгэн болоно.

Октябриин 40 жэлэй ойе һайндэрлэлгэдэ бэлэдхэлтэй тааралдуулан, обществын Кабанскын аймагай отделени мүнөө жэлдэ бүхы хүдэлмэрэе ябуулжа байна. Аймагай лекторнүүдые нэгэдүүлжэ, обществын хүдөөгэй группа байгуулһан ушар энэ зорилго шиидхэлгэдэ горьтойгоор туһалаа. Мүн бүхы лекционно пропагандые нэгэ газарһаа эмхидхэхэ, хүтэлбэрилхэ аргатай болообди.

Агуухэ Октябриин социалистическэ революциин 40 жэлэй ойе һайндэрлэлгэдэ бэлэдхэхэ тухай КПСС-эй ЦК-гэй тогтоолой гаранһаа аймагай отделениин правлени тус тогтоолые бэелүүлхэ хэмжээ-ябуулгануудай түсэб зохёогоо һэн. Мүн лекцинүүдэй тематика зохёожо, лекцинүүдые бэлэдхэхэ хүдэлмэри тус тус лекторнүүдтэ даалгагдаһан байгаа. Тиихэдээ Октябриин революциин бүхэдэлхэйн-түүхэтэ удхашанарые тайлбарилан харуулха хэрэгтэ гол анхарал хандуулагдаһан байна.

Аймагайнгаа түүхэ болон ажахытай холбоотой темээр лекцинүүдые зохёожо байһан лекторнүүдтэ туһалха зорилгоор нютагайнгаа түүхэ тухай материалнуудые суглуулха группа байгуулагдаа һэн. Энэ группын хүдэлмэридэ нүхэд В. Вельвер, Я. Заиграев гэгшэд тон эдэбхитэйгээр хабаадаа. Тиигэжэ «Кабанскын аймагай газар дээрэ Советүүдэй түлөө болоһон тэмсэл» гэһэн лекци зохёогдоо һэн. Мүн «Советскэ засаг залуушуулда юу үгөөб», «Советскэ засагай тогтоһонһоо хойшонхи 40 жэл соо Кабанскын аймагай хүгжэлтэ», «Россида Октябриин социалистическэ революциин илалта, колониальна болон дулдыданги оронуудтахи национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй дэбжэлтэ», «Советскэ Союзай Коммунистическэ партй хадаа Агуухэ Октябриин социалистическэ революциие зоригжуулагша ба эмхидхэгшэ мүн», «Хоёр дэлхэй — хоёр ондоо дүнгүүд» гэһэн, бусад темээр обществын гэшүүд лекцинүүдые зохёогоод, тэдэнээ уншажа байнхай.

Эрдэм дэлгэрүүлхэ элдэб олон янзын арга методүүдые хэрэглэхэ гэжэ обществын аймагай отделени оролдодог байна. 1957 ондо асуудалнуудта харюу үгэхэ хоёр вечер, мүн улаан партизануудтай болон дайнда хабаадагшадтай уулзалгын дүрбэн вечер үнгэргөө. Гадна, хоёр экономическа конференци үнгэргэгдөө. Кинофильмнүүдые харуулгатайгаар лекцинүүд уншагдаа. Эдэ хэмжээнүүд олонхидоо урагшатай байжа, хүн зоной зүгһөө һайшаан һонирхогдоһон байха юм.

Жэшээлхэдэ, Кабанск тосхондо улаан партизануудтай болон дайнда хабаадагшадтай уулзалга ехэ һонирхолтойгоор үнгэрөө. Энэ уулзалгада урдын партизанууд бүхы аймаг сооһоо уригдаһан байгаа. «Кабанскын аймагай газар дээрэ Советүүдэй түлөө болоһон тэмсэл» гэһэн элидхэлэй һүүлээр, урдын партизанууд хөөрэжэ, суглараагшадай зүгһөө халуунаар угтагдаһан байна.

Иимэ уулзалганууд сентябрь, октябрь һарануудта аймагай бүхы тосхонуудта үнгэргэгдэхөөр мүнөө бэлэдхэгдэнэ.

Асуудалда харюу үгэлгын вечернүүдтэ хүн зон ехэ эдэбхитэйгээр хабаададаг. Асуудалда харюу үгэхэ хэрэгтэ багшанар, врачууд, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд хабаадуулагдана. Ажалшадай эрилтэнүүд тухай асуудалнууд обществын отделениин туһаламжатайгаар зохёогдодог байха юм.

Октябриин 40 жэлэй ойдо зорюулагдаһан лекци-концертые лекторнүүдэй бүлэг мүнөө зохёожо байнхай. Концертнэ хубииень аймагай Культурын байшангай уранһайханай самодеятельностиин коллектив дүүргэхэ юм. Агуухэ Октябриин 40 жэлэй ой тушаа тезисүүдые ажалшадай дунда тайлбарилгада отделениин лекторнүүд хабаадалсаха байна.

Обществын отделениин хүдэлмэридэ дутуунууд үшөөл бии. Манай отделени һураггүй ехэ юумэ хэжэ, мүн хүдэлмэриингөө арга методүүдые бүри олон янзын болгожо шадаха байгаа бшуу. Тиихэдэ, зунай үедэ лекцинүүд үшөөл үсөөнөөр уншагдана. Гол шалтагаанииинь хадаа, группануудые хүтэлбэрилэгшэд лекторнүүдэй хүдэлмэри зүбөөр эмхидхэжэ шадаагүй байха юм. Тиихэдэ аймагай отделениин правлени тэдэндэ зохихо эрилтэ хэдэггүй байшоо.

Октябриин 40 жэлэй ойдо зорюулагдан, харуулан ойлгуулха агитациин зүйлнүүд үшөө үсөөнөөр бэлэдхэгдэнхэй. Энэ хадаа обществын аймагай отделениин хүдэлмэридэхи дутуунуудай нэгэн болоно.

Аймагай ажалшадай дунда ниитэ-политическэ хүдэлмэри шангадхаха тухай асуудалаар культурна хүдэлмэрилэгшэдэй, һургуулинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй, эмхи зургаанууд, предприятинууд болон колхозуудай партийна организацинуудай секретарьнуудай зүблөөе КПСС-эй аймагай комитет сентябриин эхеэр зарлажа, харуулан ойлгуулха агитациие һайнаар эмхидхэхэ тухай тусгаар асуудал хэлсэгдээ. Энэ зүблөөнһөө хойшо харуулан ойлгуулха агитаци эмхидхэхэ хэрэг эрид һайжарха гэжэ һанагдана.

Социалистическэ мүрысөө эмхидхэлгэдэ обществын аймагай отделени үшөөл һулаар нүлөөлнэ гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Жэшээнь, мүрысөөнэй дүнгүүд муугаар хэрэглэгдэнэ, ажалшадай түрүү дүй дүршэл дутамагаар дэлгэрүүлэгдэнэ.

Һайндэр газаа орожо ерээ. Обществын аймагай отделени хадаа ажалшадай оюун бодолой болон культурна улам ургажа байгаа эрилтэнүүдые хүсэдөөр хангахын тулада гайхамшагта ой хүрэтэр үлэһэн богонихон сагые шадаал һаа хүсэдөөр хэрэглэхэ уялгатай.

М. Ермолов, Обществын аймагай отделениин правлениин гэшүүн.

Һайшаалтай үүсхэл

Мүнөө жэлдэ Мухаршэбэрэй аймагай «Путь Ленина» колхоз һү һаалгаар һайн амжалта туйлажа байна. Сентябриин 10 болотор эндэхи фермын һаалишад үнеэн бүриһөө 1250—1250 литр һү һаажа, социалистическэ уялгаяа дүүргэбэ. Мүнөө энэ колхоз гүрэндөө һү худалдажа захалаа. Мүнөө тус колхозой һаалишад А. Дьячкова, М. Голоушина, А. Гороховская гэгшэд мүрысөөндэ түрүү ябана.

Октябриин 40 жэлэй ойн хүндэлэлдэ колхозой һаалишад жэлэй эсэс болотор үнеэн бүриһөө һү һаалгаяа 1800—1800 литртэ хүргэхэбди гэһэн шэнэ уялгануудые абаа. Тиигээд аймагай бэшэ колхозуудай һаалишадые уряалан хандаба.

Һаяхан КПСС-эй айкомой бюро боложо, «Путь Ленина» колхозой һү һаалгаар һайн амжалта туйлажа байһанние тэмдэглээд, һаалишадайнь үүсхэлые һайшааба. Тиихэ зуураа, социалистическэ уялгануудаа дахин хаража үзэхыень аймагай бэшэ колхозуудта дурадхаа.

Т. Гармаев.



Чкаловска область. Орско-Халиловска металлургическа комбинадай барилгые дүүргэхээр зургаадахи табанжэлэй түсэб тушаа КПСС-эй XX съездын Директивэнүүдтэ хараалагданхай. Комбинадай барилгашад мүнөө шэнэ ехэ амжалтануудые туйлажа байнхай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Орско-Халиловска металлургическа комбинадай түрүүшын домно.

ТАСС-эй фотохронико.

МҮРЫСӨӨНЭЙ ТҮРҮҮШҮҮЛДЭ АЛДАР СОЛО

Эдэ һаалишадһаа жэшээ абая!



ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн гарһаа) һаалишан Дулма Нимаева (Сэлэнгын аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ колхоз), Анна Викторова (Прибайкальска аймагай Хрущевой нэрэмжэтэ колхоз), Нима Очиржапова (Сэлэнгын аймагай Тельм[аннэй] нэрэмжэтэ колхоз).

1957 оной январьһаа сентябрь хүрэтэр үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 1000 литрһээ дээшэ һү харьяата колхозуудтань һаагдаһан МТС-үүд

МТС-үүд	Һаагдаһан һүн: Үнеэн бүриһөө (литрээр)	Һаагдаһан һүн: Эдлүүриин газарай 100 га бүридэ (центн.)
Итанцын	1316	72,0
Ехэ-Куналейн	1220	46,5
Тарбагатайн	1179	34.2
Пограничиа	1170	—
Сухын	1154	—
Иволгын	1136	42,7
Сэлэнгын	1106	21,2
Кабанскын	1064	63,5
Гашейн	1045	21,8
Эгэтын	1023	29,0
Ехэ-Кударын	1016	65,0

1957 оной январьһаа сентябрь хүрэтэр үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 1250 литрһээ дээшэ һү һааһан колхозууд

Аймагууд	Колхозууд	Түрүүлэгшэнэрынь	Һаагдаһан һүн: Үнеэн бүриһөө (литрээр)	Һаагдаһан һүн: Эдлүүриин газарай 100 га бүридэ (центн.)
Прибайкальска	Хрущевой нэр.	Манько Ю. А.	1628	95,0
Тарбагатайн	Калининай нэр.	Болонев И. М.	1588	67,5
Кударын	«Путь Октября»	Кривогорницын И. Б.	1483	54,0
Сэлэнгын	«Путь Ильича»	Минаев Г. В.	1458	29,5
Кударын	«Путь к коммунизму»	Кривогорницын С. В.	1451	37,0
Прибайкальска	Чкаловай нэр.	Лисин И. Г.	1432	76,7
Прибайкальска	«Путь Ленина»	Воронов В. П.	1432	70,4
Иволгын	«Авангард»	Бурков С. Н.	1415	66,0
Иволгын	«8-ое Марта»	Мищенко М. Ф.	1395	86,6
Иволгын	«3-я пятилетка»	Горбунов П. А.	1359	42.6
Б-Кударын	Ленинэй нэр.	Сычев Т. Д.	1348	119,0
Кяхтын	Калининай нэр.	Цикало А. Я.	1325	—
Бичурын	Дзержинскиин нэр.	Серебренников М. Я.	1323	31,0
Тарбагатайн	«Красный боец»	Хрулев И. К.	1313	33,1
Сэлэнгын	Тельманэй нэр.	Очиров Д. Д.	1311	35,3
Прибайкальска	«Заветы Ильича»	Вильмов М. Н.	1309	69.6
Хориин	Карл Марксын нэр.	Баянов А. Б.	1286	18,8
Сэлэнгын	18 партсъездын нэр.	Батышев П. П.	1278	35,8
Иволгын	Булганинай нэр.	Круглов М. Д.	1264	47,8
Яруунын	Кировэй нэр.	Козлов С. Л.	1258	48, 0

Энэ үе соо үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 2100 литрһээ дээшэ һү һааһан колхозуудай үүлтэртэ фермын һаалишад

Нэрэ обог	Аймаг	Колхоз	Үнеэн бүриһөө һаагдаһаниинь (литрээр)
Амоголонова Д.	Сэлэнгын	Тельманэй нэр.	3121
Лубсанова Б.	Сэлэнгын	Карл Марксын нэр.	3059
Батуева Ц.	Сэлэнгын	Карл Марксын нэр.	2934
Жалсанова П.	Сэлэнгын	Карл Марксын нэр.	2777
Цыбденов Б.	Сэлэнгын	XX партсъездын нэр.	2746
Данзанова З.	Сэлэнгын	Карл Марксын нэр.	2611
Жамбалова Ц.	Сэлэнгын	Сталинай нэр.	2605
Буянтуева Б.	Сэлэнгын	Карл Марксын нэр.	2591
Очиржапова Н.	Сэлэнгын	Тельманэй нэр.	2574
Аюшеева В.	Сэлэнгын	Тельманэй нэр.	2483
Цырендоржиева Д.	Сэлэнгын	Карл Марксын нэр.	2409
Нимаева Д.	Сэлэнгын	Тельманэй нэр.	2328
Чимитова Д.	Сэлэнгын	Сталинай нэр.	2307
Бадмаева Д.	Сэлэнгын	Сталинай нэр.	2236
Воронцова А.	Сэлэнгын	18 партсъездын нэр.	2226
Токтохоева Г.	Сэлэнгын	Энгельсын нэр.	2218
Дармаева М.	Сэлэнгын	Энгельсын нэр.	2181
Дансорунова Д.	Сэлэнгын	Карл Марксын нэр.	2074
Митупова Д. Х.	Сэлэнгын	Тельманэй нэр.	2162

Энэ үе соо үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 1550 литрһээ дээшэ һү һааһан һүнэй-товарна фермын һаалишад

Нэрэ обог	Аймаг	Колхоз	Үнеэн бүриһөө һаагдаһаниинь (литрээр)
Панькова А. П.	Бичурын	Дзержинскиин нэр.	2260
Рахматулина Т.	Кяхтын	Калининай нэр.	2185
Казазаева Ф. С.	Тарбагатайн	Калининай нэр.	2168
Петрова Л. А.	Прибайкальска	Хрущевой нэр.	2165
Вязьмина В. И.	Прибайкальска	Хрущевой нэр.	[illegible]
Викторова В. К.	Прибайкальска	Хрущевой нэр.	[illegible]
Афанасьева М. С.	Кударын	«Путь Октября»	[illegible]
Николаев А. Г.	Прибайкальска	Хрущевой нэр.	[illegible]
Игумнова Н. И.	Кударын	«Путь к коммунизму»	[illegible]
Чебунина М. Г.	Сэлэнгын	«Путь Ильича»	[illegible]
Тырина А. П.	Прибайкальска	Хрущевой нэр.	[illegible]
Федорова З. Г.	Сэлэнгын	«Путь Ильича»	[illegible]
Ганжурова Д.	Кяхтын	Калининай нэр.	[illegible]
Мергинева Е. В.	Иволгын	«Авангард»	[illegible]
Доржиева Ц. Х.	Яруунын	«Улаан-Ярууна»	[illegible]
Колобова Л. П.	Кударын	«Путь Октября»	[illegible]
Доржиева Ц.	Яруунын	«Улаан-Ярууна»	[illegible]
Доржиева Л.	Хориин	«Улаан-Одон»	[illegible]
Мизбахова М.	Кяхтын	Калининай нэр.	[illegible]
Самбаева С.	Бичурын	Ждановай нэр.	[illegible]
Степанова Л. А.	Тарбагатайн	Калининай нэр.	[illegible]
Бальжинимаева В.	Хэжэнгын	Ворошиловай нэр.	[illegible]
Курдюкова А. В.	Прибайкальска	Хрущевой нэр.	[illegible]
Козлова П. И.	Прибайкальска	«Путь Ленина»	[illegible]
Юдаева М. А.	Прибайкальска	Хрущевой нэр.	[illegible]
Чумакова М. В.	Прибайкальска	Хрущевой нэр.	[illegible]
Доржиева А.	Кяхтын	Калининай нэр.	[illegible]
Хайдукова К. М.	Зэдын	«Октябрь»	[illegible]
Патрахина Е. Д.	Прибайкальска	«Путь Ленина»	[illegible]
Зайцева С. С.	Тарбагатайн	Калининай нэр.	[illegible]
Кушнарева И. К.	Тарбагатайн	Ленинэй нэр.	[illegible]
Власова А. М.	Тарбагатайн	Калининай нэр.	[illegible]
Козлова Т. Ф.	Прибайкальска	«Путь Ленина»	[illegible]
Васильева И. И.	Бичурын	Ленинэй нэр.	[illegible]
Астраханская Г. П.	Бичурын	Дзержинскиин нэр.	[illegible]
Попкова М. И.	Иволгын	«III пятилетка»	1720
Базарова Д.	Яруунын	«Улаан-Ярууна»	[illegible]
Эрдынеева Д. Б.	Кударын	Ждановай нэр.	[illegible]
Буянтуева Д.	Кяхтын	Калининай нэр.	[illegible]
Шустова М. Г.	Кяхтын	Ленинэй нэр.	[illegible]
Кузнецова А. Ф.	Мухаршэбэрэй	«Гигант»	[illegible]
Загузина Л. Г.	Иволгын	Булганинай нэр.	1700
Бабарыкина К. А.	Кударын	«Путь к коммунизму»	[illegible]
Токмакова Л. И.	Прибайкальска	Хрущевой нэр.	[illegible]
Власова Е. П.	Тарбагатайн	Калининай нэр.	[illegible]
Васильева В. С.	Прибайкальска	Чкаловай нэр.	[illegible]
Снетнова Н. П.	Хориин	«Красный партизан»	[illegible]
Тараканова В. А.	Прибайкальска	Ленинэй нэр.	[illegible]
Бадмаева М. Д.	Кударын	Ворошиловай нэр.	[illegible]
Посохова Т. В.	Кударын	«Путь к коммунизму»	[illegible]
Попова Е. М.	Түнхэнэй	17 партсъездын нэр.	1658
Хмелева Е. Ф.	Прибайкальска	Чкаловай нэр.	[illegible]
Трофимова Л.	Яруунын	Кировэй нэр.	[illegible]
Батышова Е. П.	Прибайкальска	Хрущевой нэр.	[illegible]
Игумнова М. С.	Иволгын	«8-е Марта»	1650
Батышева В. В.	Иволгын	«Авангард»	[illegible]
Панькова К. П.	Бичурын	Дзержинскиин нэр.	[illegible]
Кузнецова М. М.	Прибайкальска	Хрущевой нэр.	1640
Дьячкова А. И.	Мухаршэбэрэй	«Путь Ленина»	[illegible]
Каленых А.	Иволгын	«Авангард»	[illegible]
Замбалаева Д.	Кяхтын	Калининай нэр.	[illegible]
Куделина З. И.	Тарбагатайн	«Гигант»	[illegible]
Голикова А. В.	Бичурын	Ленинэй нэр.	[illegible]
Васильева Н. П.	Бичурын	Ленинэй нэр.	1621
Давыдова Н. К.	Тарбагатайн	«Гигант»	1621
Казазаева А. П.	Тарбагатайн	Калининай нэр.	[illegible]
Дылыкова О. Б.	Кударын	Ждановай нэр.	1618
Максимова А. Д.	Кударын	«Путь Октября»	1618
Иванова А. И.	Тарбагатайн	«Рассвет»	1615
Медведева Е. В.	Хориин	Свердловэй нэр.	1612
Болданова Ц.	Яруунын	«Улаан Ярууна»	1607
Юн-Тян В. Ф.	Прибайкальска	Хрущевой нэр.	1606
Гребенщикова А. П.	Тарбагатайн	Ленинэй нэр.	1601
Власова Л. П.	Тарбагатайн	Калининай нэр.	1597
Викторова А. И.	Прибайкальска	Хрущевой нэр.	1594
Шурыгина А. И.	Тарбагатайн	«Рассвет»	1593
Шункова Н. Д.	Иволгын	Ленинэй нэр.	1586
Инкин А. П.	Прибайкальска	Хрущевой нэр.	1583
Гармажапова Д.	Сэлэнгын	Тельманэй нэр.	1580
Серебренникова В. И.	Кударын	Ворошиловай нэр.	1577
Панькова К. П.	Бичурын	Дзержинскиин нэр.	1576
Пичугина Л. Н.	Тарбагатайн	«Искра»	1571
Яковлева Е. З.	Кударын	«Путь Октября»	1569
Пунсукова Е.	Яруунын	«Улаан-Ярууна»	1567
Жикова В. Г.	Кударын	«Путь к коммунизму»	1563
Батышева Е. А.	Прибайкальска	Хрущевой нэр.	1561
Банзаракшеева Д.	Хэжэнгын	Ворошиловай нэр.	1561
Цыденова Д.	Кяхтын	Сталинай нэр.	1558
Давыдова В. Н.	Тарбагатайн	«Гигант»	1557
Жарникова А. П.	Кударын	«Путь к коммунизму»	1556
Мункуева Б.	Сэлэнгын	Тельманэй нэр.	[illegible]



Шэнэдхэгдэн хубилаа Селендума

Нютагайнгаа түүхэ тухай hонирхолтойгоор хөөрэжэ ябатараа, Базар Гунзынович зуг татан:

«Селендумын
монополихон
Шэмэжэл боломоор
монополи даа...»—

гэжэ урданай нэгэ дуу мэдэхэ гүт?—гээд асууба.

—Саашань:

«Сэлэнгын тайшаагай
Намжилмаахан
Шэнэлжэл боломоор
Намжилмаа даа»

гээд гү?—гэхэдэ, миhэрэн энеэбэ.

—Энэ дуунщни эндэл бии болоод, хаа хаанагүй тараhан байха,—гэжэ Селендумын поселково Соведэй түрүүлэгшэ нүхэр Чойдонов хөөрөөгөө үргэлжэлүүлбэ.—Селендумада урдань монополи гэдэг, али барга бүдүүгээр хэлэхэдэ, архиин лавка байжа, арад зониие аралжаа наймаашад ходоро шобторо татан тоодог, архи тамхяар ухаан бодолыень мунхаруулдаг байгаа. Минии багада эндэ үдэшэшье, үглөөгүүршье «Селендумын монополиие» hөөлдэнги хахир хоолойгоор дуулалдажа байхань сонсогшо hэн.

СЕЛЕНДУМЫН ТҮҮХЭhЭЭ

Урда сагта эндэ «буса яhатанай» степной дума гэдэг байжа, бурят нютагай баруун, баруун-урда аймагуудай арад зониие зонхилдог Сэлэнгын тайшаа гээшэ hууhан гэхэ. Мүн эндэ элдэбын аралжаа наймаашад олон байhан юм.

Хаанта засагай үедэ Селендума тосхониие тойроод бурядууд малаараа нүүжэ ябадаг байгаа. Тэрэ үедэ Селендума тосхондо миил 10—20 айл hуудаг hэн ха.

Яаралгүйхэн иигэжэ хөөрэлдэhөөр ябатараа, Селендумын хойто үндэр добо дээрэ гарабабди. Тэрэнэй оройдо hаяхан бүтээгдэhэн памятник... Энэнь граждан дайнай жэлнүүдтэ Совет засагай түлөө дайлалдажа, ами наhаяа алдаhан тэмсэлшэдтэ дурасхаал болгон бүтээгдэнхэй.

СОВЕТ ЗАСАГАЙ ТҮЛӨӨ

—Энээхэн памятнигай байhан газарhаа тээ дорохоно, хадын бооридо манай нэгэ партизан сагаантанда, Левицкий генералай «зэрлиг дивизи» гэдэгэй солдадуудта алуулhан юм. Тээ тэрэ хойто шобгорто,—гэжэ Базар Гунзынович гараараа заана,—үшөө нэгэ партизан алуулhан байгаа.

Ганзурин тосхониие галдаад, Селендума тээшэ дугташажа ябаhан «зэрлиг дивизиин» алууршад дээрмэшэдые нютагай зоной «туулгаар» угтаhан тухайда нүхэр Чойдонов омогорхолтойгоор хөөрэнэ.

Тэдэ дээрмэшэдэй hүүлээр барон Унгерныи, атаман Семеновой, адмирал Колчагай сэрэгүүд хойно хойноhоо энээгүүр тэнэжэ, баhал партизануудай «туулган тобшоор» угтагдадаг байhан юм.

Манай хажууда байhан памятнигай тээ доро, хадын бооридо гонзогор ута канаванууд харлана. Тэдэнь граждан дайнай үедэ партизануудай малтаhан нүхэнүүд байба. Партизанууд эдээн соогоо хэбтээд Селендумын урда шугы соо отоглон шэбээлhэн Семеновой сэрэгүүдтэй буудалдадаг байгаа.

—Тээ-тэрэ хүхэрэн харагдажа байгааша ольтороог дээрэ арба нэгэн улаангвардеецүүдые семеновойхид зобоожо алаhан юм,—гэжэ Базар Гунзынович урда шугын нэгэ ольтороог тээшэ заана.

Иигэжэ энэ нютагай хүн зон граждан дайнай үедэ Совет засагай түлөө шэн зоригтойгоор тэмсэhэн байна.

1929—1930 онуудта эндэ колхозууд бии болоо hэн.

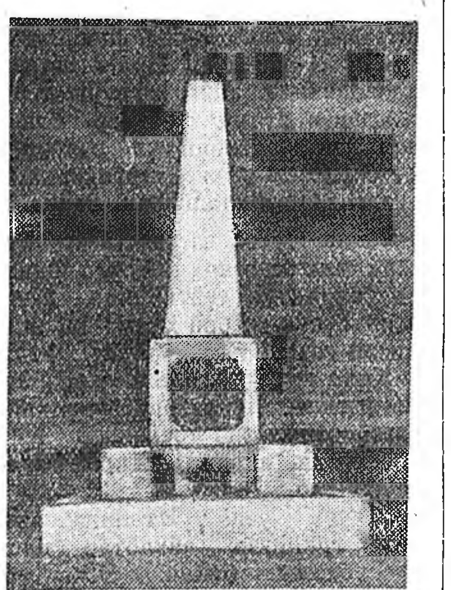
Урдамнай үргэн ехэ тосхон нэмжын харагдана. Томо томо, хоёр дабхар гэрнүүд олон. Тосхоной баруун үзүүртэ хөө хара утаа бушхуулhан, станок бүтээлгын завод.

—Минии мэдэхэдэ, эндэ абар табархан— хорёод гэр байдаг юм hэн. Харин мүнөө манай нютаг таниглашагүй болотороо хубилаа. Урданай Селендумын гансал нэрэнь үлээ,—гэжэ нүхэр Чойдонов омог баяртайгаар хөөрэнэ.

МҮНӨӨНЭЙ СЕЛЕНДУМА

Нээрээшье, Селендума тосхон 40 жэлэй туршада угаа ехээр хубилжа, ондоо болошонхой. Эндэ мүнөө 3600 гаран хүн ажаhууна. Энэ тосхон Сэлэнгын аймаг соохи промышленна, культурна томохон центрнүүдэй нэгэн болоо. Модо дархалхада хэрэглэгдэхэ томо, томо станогуудые бүтээдэг болоhон завод жэл ерэхэ бүри үргэдхэгдэнэ.

...Заводой хабсаралгын (гол ехэ) цех соо ороходо нээрээн түерөөн, элдэб олон станогуудай шарьяан дуулдажа, шэхэнэй шэр таhалнагүй.



—Энэ хадаа hая бүтээжэ захалhан «СМЭ-2» маркын шэнэ станогнай. Мүнөө hарада 20 иимэ станок бүтээхэ зорилготойбди,—гэжэ заводой директор Павел Федорович Финеев хөөрэнэ.

Агуухэ Октябриин социалистическэ революциин 40 жэлэй ойн хүндэлэлдэ зорюулагдаhан мүрысөөн заводой хүдэлмэришэдэй дунда үргэнөөр дэлгэрээ. Ноябриин 7 болотор жэлэйнгээ түсэб дүүргэхэ уялга абаhан энэ заводойхид үнгэрэгшэ 8 hарынгаа түсэбые 118,9 процент дүүргэhэн байна. Үдэрэйнгөө даабариие дүүргэдэтгүй нэгэшье хүн заводто мүнөө байхагүй. Үйлэдбэриин түрүүшүүл Дашимолонов, Галсанов, Хайленко, Шишмарев, Финеев, Очиров болон бусад үдэрэйнгөө даабариие 200—250 процент хүрэтэр, эрхим шанартайгаар дүүргэнэ.

Селендумын, Тамчын үргэн талануудта совхозой хэдэн мянган хонид hүрэглэн бэлшэжэ ябадаг. Энэ хабартаа эндэ эмхидхэгдэhэн Сэлэнгын совхоз мүнөө жэлдэ 37500 хонитой болохо түсэбтэй байhан аад, 38500 хонитой болоо. Ноохо хайшалжа абаха уялгань холо үлүүлэн дүүргэгдээ. Селендума тосхондо оршодог совхозой центр үдэр хоногой ошохо тума улам гоё, ехэ болоно.

—1960 он болотор хонидойнгоо тоо толгойе 61 мянганда хүргэхэ зорилго табяад, манай хонишод ажаллажа байна,—гэжэ совхозой партийна организациин секретарь нүхэр Очиров хөөрэнэ.

Энэ тосхондо завод, совхозhоо гадна, ондоошье эмхи зургаанууд, предприятинууд олохон юм. Тосхоной хажуугаар түмэр харгы гарадаг. Эндэ дүтэхэн ехэ станци бии. Республикын колхозуудта бэлэдхэл hайнтай трактористнар, комбайнернуудые эльгээжэ байдаг механизациин училищи нээгдэнхэй. Бурят-Монголой баруун, урда талын—Иволгын, Сэлэнгын, Бичурын, Кяхтын, Кударын, Зэдын, Ториин, Закаменай аймагуудай колхозуудые хүдөө ажахын болон бусад машинануудаар, элдэб механизмуудаар, мүн үүлтэртэ малаар хангаха аймаг хоорондын хэдэн конторонууд бии юм. Больница, сельпо, почто гэхэ мэтын организаци, эмхи зургаануудые тоолоодшье яахаб.

Эндэхи хүн зон юугээршье дутамаггүй, золтой жаргалтай, культурна ажаhууна. Hүүлэй жэлнүүдтэ олохон гэр, байранууд баригдажа, тосхоной центр бүри болбосон гоё болоно. Гансахан мүнөө жэлдэ эндэхи ажалшад өөhэдтөө 80-яад гэр шэнээр барижа байна. Айл бүхэн газетэ, журналнуудые захижа уншана, радио шагнана, электрын гэрэлэй ашада хүртэнэ.

Эндэ hургуулиин шэнэ байра баригдажа, мүнөө жэл дунда hургуули нээгдээ. Заводой хүдэлмэришэдэй, совхозой малшадай үхибүүд нютагтаа эрдэм номдо hуража, дунда hургуули дүүргэхэ аргатай болоо. Харин революциин урда тээ эндэ 3 класстай ород hургуули байhан юм. Тэрээндэ нютагай баяд ноёдой, аралжаа наймаашадай үхибүүд лэ hурадаг байгаа. Хаанта засагай үедэ нютагай зон барандаа тооной үзэг бэшэг мэдэхэгүй байдаг hэн. Тэрэ үедэ үгытэй таряашад, малшадай үхибүүд эрдэм номдо hураха эрхэшьегүй, арга шадалшьегүй байгаа.

Совет засагай мандаhанhаа хойшо нютагтаа hургуулида hуража, тэрэнээ саашадань үргэлжэлүүлэн, дээдэ, дунда эрдэмтэй болоhон инженернүүд, технигүүд, врачууд, багшанар, зоотехнигүүд, агрономууд, бусад мэргэжэлтэд, партийна, советскэ хүдэлмэрилэгшэд эндэ олон.

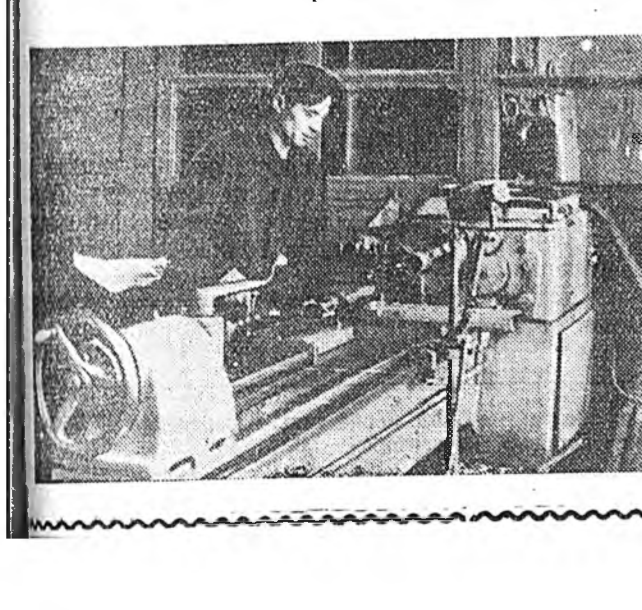
Октябриин социалистическэ революциин ашаар эрхэ сүлөөгөө олоhон Селендума нютагай ажалшад мүнөө бүхы совет арадтаяа хамта золтой жаргалтай, энхэ амгалан, үнэр баян ажаhуунад. Урда сагта «Селендумын монополиин» «шэмэгдэжэ» байдаг газарта мүнөө согтой хүхюун, омог дорюун дуунуудай аялганууд үдэшэшье, үглөөшье зэдэлжэ байдаг болоо.

«Сэлгеэхэн Сэлэнгым
дуулимханда
Сэсэгүүд нэнгэнэл
шүүдэрhээ.
Сэлмэгхэн дайдым
уужамханда
Сэдьхэлни сэнгэнэл
дүүрэнhээ»

гэжэ дууе эндэхи залуушуул илангаяа дуратайгаар дуулалдадаг юм.

Дээдэ зурагта—станок бүтээлгын заводой газаа түхэл харуулагдана. **Дундань**—памятник. **Доодо зурагуудта**—үдэрэйнгөө даалгабариие 250—260 процент дүүргэдэг заводой эрхим токарь И. Я. Кулаков; Селендумын дунда hургуулиин 4-дэхи «Б» классай hурагшад (багшань Г. И. Коврыгина)—хэшээлдээ.

Д. ЦЫРЕНЖАПОВ.





А. ХАХАЛОВ.

Манай хани Монгол орондо

Замай тэмдэглэл*)

3. Арадай найр наадан

Манай ябаhан үедэ монгол нүхэднай арадайнгаа революциин 36 жэлэй ойе hайндэрлэжэ байба. Энэнь бодото арадай hайндэр hэн. Хэдэн мянган хүн ороной бүхы нютагуудhаа самолёдоор, түмэр замаар, автомашинануудаар, хазаар морёоршье, хэтэрхэдээ тэмээгээршье hайндэртэ хабаадалсахаяа найр наадын эхилхэ бүри үды байхада Улан-Батор ерэжэ байгаа hэн. Тэдэнэй зариманиинь түрүүшүүл байжа, габьяата hайнаар ажаллаhанайнгаа түлөө аймагhаа, хушуунhаа хамжаае гү, али госхозые, предприяти гү, али эмхи зургааниие түлөөлхэ эрхэдэ хүртэhэн байгаа. Нүгөө зариманиинь — ороной эрхим hайн барилдаашад — «абарга», «арсалан», «эрбэс» бүхэнүүд байhан дээрэhээ гү, али ерэхэ наадаанда абарга, арсалан бүхэ болохоёо ябаhан хүнүүд, мэргэн hур харбаашад, эрхим шодоогууд байhан дээрэhээ hайндэртэ ерэhэн байгаа. (Ехэнхидээ 11—12 наhа хүрөөгүй хүүгэд, тэрэ тоодо олон басагадшье шодоогууд болодог байна). Арадай найр наадаанда гурбан янзын мүрысөөн — бүхэ барилдаан, hур харбаан, мүн мори урилдаан болохо байна.

Найр наадаанай боложо байха үедэ Улан-Баторые тойроод, бүхэли шэнэ город бии болошодог. Үргэн талын дунда олон мянган, саб сагаан hэеы гэрнүүд баригдадаг. Hайндэртэ ерэгшэд энэ гэрнүүд соо байдаг юм.

Олон мянган тугуудаар, уряа лозунгнуудаар, парти, правительствын хүтэлбэрилэгшэдэй портредүүдээр Улан-Батор хото шэмэглэгдэнхэй. Ороной эрхим hайн хүнүүдэй портредүүд хаа хаанагүй харагдана.

Июлиин 10. Оперын театр. Түбэй правительственна болон партийна органуудай хабаадалгатайгаар городской организацинуудай баяр ёhололой суглаан болобо. Энэ суглаан дээрэ манайшье парламентска делегаци, мүн МНР-тэ түлөөлэгдэhэн Ази, Европын хэдэн ороной элшэн сайдууд байлсана. Монголой Арадай революциин болоhонhоо хойшо 36 жэлэй туршада ороной ябажа гараhан зам тухай МНРП-гэй ЦК-гэй секретарь элидхэбэ.

Июлиин 11-дэ Монголой арадай сэрэгэй частьнуудай парад, мүн Улан-Батор хотын ажалшадай hүртэ ехэ жагсаал болоhон байна. Жагсаалнууд дээгүүр олон мянган тугууд намилзана. Ажал хүдэлмэридөө, амгалан тайбан байгуулгадаа түйлаhан амжалтанууд тухайгаа парти, правительстводаа энэ үдэр предприятинууд, организацинуудай хүдэлмэрилэгшэд элидхэжэ, дэлхэйн бүхы арадуудтай энхэ тайбан байдалда хани барисаатайгаар ажаhуухаар бэлэн байhанаа гэршэлэн харуулба. Энэ hайндэр хадаа гаталжа гараhан замаа бата найдамтайгаар эрьен хаража, hаруул hайхан ерээдүй замаараа шунал абьяастайгаар дабшахаар бэлэн байhан сүлөөтэ арадай гоё hайхан hайндэр байhан юм.

Парадай, мүн жагсаалай hүүлээр найр наадан боложо, гурбан үдэр үргэлжэлөө. Энэ наадаанда эгээл hонирхолтой юумэниинь бүхэ барилдаан байhаниинь ойлгосотой. 500 гаран эрхим hайн бүхэ энэ жэлдэ барилдаанда хабаадаа. Монголой арад зон барилдаанда ехэ дуратай, тиигээд өөhэдөөшье шуналтайгаар барилдадаг байха юм. Хүсэтэй, шуран солбон, шэрхи бэетэй байhан дээрэhээ барилдаашад орон дотороо ехэ хүндэтэй. Эгээл тиимэhээнь эрхим hайн барилдаашадта эрбэс, арсалан, абарга гэхэ мэтэ нэрэнүүд олгогдодог. Бүхэнүүдэй самнахань, мүн нүгөөдүүлээ хаяад байхадаа тэдэнэй хүхихэнь тиимэ гэшэгүй hайхан байба. Арад зон бүхэнүүдээ баралан, бахархан халуунаар амаршална. Эрхим мэргэнүүдэй hурша номоор харбахадань, зон тэдэниие hонирхон хараа. Буурал толгойтой үбгэдшье, эдир залуу хүбүүдшье hур харбаа. Олон зуун морид урилдаа. Урилдаанда дуратай олон мянган хүнүүд мүн лэ тэрэниие hонирхон харана. Монгол хүнүүд ехэнхидээ хазаар морёор ябадаг, тиимэhээ мориндо ехэ дуратай юм.

Социализмын сүлөөтэ замаар 36 жэлэй туршада Монголой Арадай Республикын дабшахадаа, арадайнгаа ажахые, соёл болбосоролоо хүгжөөхэ хэрэгтээ түйлаhан амжалтыень харуулhан ехэ выставкэ hайндэрэй үедэ эмхидхэгдэбэ. Промышленностяа, хүдөө ажахыгаа, соёл болбосороло хүгжөөхэ хэрэгтээ Монгол ямар ехэ амжалта түйлааб гэжэ выставкэ эли тодоор харуулна.

4. Индустриализациин замаар

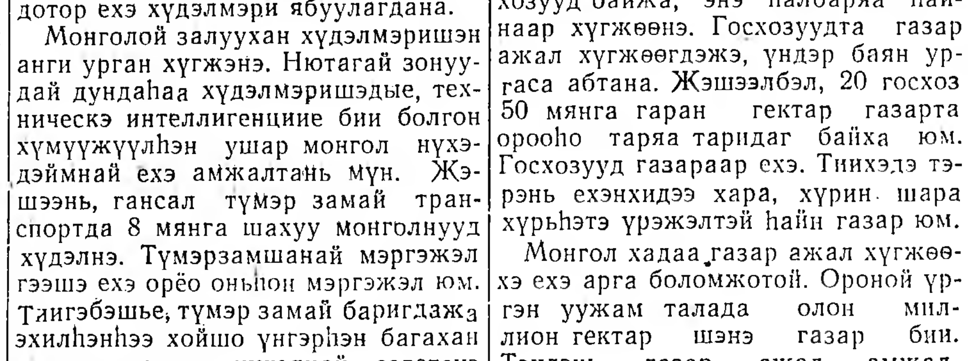
Монголой Арадай Республика Россида болоhон Агуухэ Октябриин социалистическэ революциин hүүлээр арадай демократическа хүгжэлтын замда ороhон түрүүшын орон юм. Арадай Республикын тогтоhоор үнгэрhэн 36 жэлэй туршада экономикоёо, соёл культурыаа хүгжөөхэ хэрэгтээ Монгол ехэ амжалта түйлаа, ороной түхэл шарай эрид ехээр хубилгагдаа, тиигэжэ капитализмын шатые алгасан, феодализмhаа социализмда сэхэ орохо арга олгоhон байна.

Оройдоол hаяхан өөрын промышленностьгүй байhан Монголдо мүнөө промышленность, тэрэнэй гол шухала hалбари — хүндэ индустри, мүнөө үеын транспорт, хэлхээ холбоон бии болонхой. Промышленна, социально-культурна, гэр байрын-ажаhуудалай барилга орон дотор үргэнөөр хэгдэнэ. Монгол айхабтар ехэ байгаалиин баялигтай юм. Эдэ баялигууд хүсэд шэнжэлэгдэжэ тодоруулагдаадүй, тиигэбэшье нүүрhэн, нефть, шухаг металлнууд орон дотор мүнөө абтана. Монголой арадай ажахыда элбэг хүрэхэ нүүрhэн мүн лэ орон дотор абтадаг. Наушки — Улан-Батор — Пекин гурбаниие холбодог түмэр зам айхабтар ехэ удхашанартай. Энэ замые хани барисаанай зам гэжэ монгол арад нэрлэдэг. Түмэр замые зүбшуулан, хүдэлмэришэдэй болбосон түхэлтэй ехэшье, багашье олон тосхонууд бии болонхой.

Оньhожоруулhан шахта болохо «Налайхын» шахтада, Чойбалсанай нэрэмжэтэ промкомбинадта, городой электростанцида болон түмэр замай транспортда бидэнэр хүрээбди. Саг багатай байhан дээрэhээ бусад предприятинуудта хүрэжэ шадаагүйбди. Нютагайнь промышленность түргөөр хүгжэнэ. Хоёрдохи табанжэлэй даалгабаринууд дүрбэн жэлэй туршада 3,4 процент дүүргэгдээ. Hүүлэй гурбан жэлэй туршада гүрэнэй, мүн кооперативна промышленностиин бүтээдэг продукци 48 процентээр ехэ болоо.

Мяханай томо комбинат, бүд нэхэлгын болон кондитерска фабрика, нэгэ түхэлэй гэрнүүдые бүтээхэ комбинат, оньhожоруулагдаhан тээрмэнүүд болон хэдэн олон бусад предприятинууд ойрын жэлнүүдтэ баригдаха юм. Мүнөө бии байhан предприятинууд шэнэдхэн заhагдаха, үргэдхэгдэхэ, мүнөө үеын түхеэрэлгээр хангагдаха байна. Ашагта малтамалнуудые бэдэрхэ талаар орон дотор ехэ хүдэлмэри ябуулагдана.

Монголой залуухан хүдэлмэришэн анги урган хүгжэнэ. Нютагай зонуудай дундаhаа хүдэлмэришэдые, техническэ интеллигенциие бии болгон хүмүүжүүлhэн ушар монгол нүхэдэймнай ехэ амжалтань мүн. Жэшээнь, гансал түмэр замай транспортда 8 мянга шахуу монголнууд хүдэлнэ. Түмэрзамшанай мэргэжэл гээшэ ехэ орёо оньhон мэргэжэл юм. Тиигэбэшье, түмэр замай баригдажа эхилhэнhээ хойшо үнгэрhэн багахан саг соо монгол нүхэднай советскэ мэргэжэлтэдэй туhаламжаар өөhэдынгөө түмэрзамшадтай болонхой. Инженернүүд, технигүүд, мастернууд, предприятинуудай, шахтануудай, барилгануудай болон цехүүдэй хүтэлбэрилэгшэд болоhон Монголой шэнэ хүнүүд тухай, шахтернууд, нефтянигууд, барилгашад, паровозой машинистнууд тухай нүхэднай омогорхон, хүхюу баяртайгаар бидэнэртэ хөөрэжэ үгөө. Эдэ бүхы хү-



Улан-Батор хотодо фабрика, завод, комбинадууд улам олоор баригдана.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: тэдэнэй нэгэниинь харуулагдана.

нүүд оройдоол hаяхан малшад байhанаа мүнөө заводуудта, шахтануудта, барилгануудта, транспортда хүдэлнэ, тиигэжэ оронойнгоо шэнэ эзэд боложо, Эхэ оронойнгоо промышленностиие бата найдамтайгаар хүгжөөн, ороноо индустриализацилха үндэhэ hуури табижа байнхай.

Нүхэдэймнай энэ ехэ омогорхолыншье, баярыншье бидэндэ ойлгосотой. Иимэ амжалта түйлажа байhандань советскэ хүнүүд үнэн зүрхэнhөө баярлажа. Эхэ оронойнгоо промышленностиие бүри хүгжөөн hалбаруулhай гэжэ халуунаар хүсэнэ.

Энэ ехэ харюусалгатай бэрхэ зорилго бэелүүлхэдэнь, монгол нүхэдтөө Советскэ Союз саг үргэлжэ туhалжа байгаа юм. Саашадаа энэ туhаламжань улам ехээр үзүүлэгдэдэг болохо. Байгша оной майда МНР-эй болон СССР-эй правительственно-партийна делегацинуудай хоорондо Москвада хэгдэhэн хэлсээнэй үрэ дүн энээн тухай гэршэлнэ. Гадна, өөрынгөө промышленность хүгжөөхэдөө социалистическэ лагериин бусад оронуудhаа, түбхын түрүүндэ агуухэ хитад арадhаа, Чехословакиин Республикаhаа, Германска Демократическа Республикаhаа Монгол туhаламжа абаха юм. Монголдо туhалхаяа ерэhэн хитад нүхэдэй предприятинуудта, барилгануудта ямараар хүдэлмэрилжэ байhыень бидэнэр хараабди.

Эдэ бүгэдын ашаар Монгол түргөөр индустриальна гүрэн болохо гэжэ найдахаар.

5. Дэбжэлтэ

Монгол хүдөө ажахы эрхилдэг орон юм. Мал ажал хадаа ороной экономикын үндэhэ hууринь болоно. Тиимэhээ МНР-эй партийна, правительственна органууд мал ажалые хүгжөөхэ хэрэгтэ гол анхаралаа хандуулдаг байhаниинь ойлгосотой. Мал ажал түргээр хүгжэнэ. Жэшээлбэл, арадай революциин жэлнүүдтэ малайнь тоо толгой 2,5 дахин олон болоо. Малай хүн бүхэндэ хүртэсын талаар Монгол мүнөө дэлхэйн эгээл баян гүрэн болонхой. Хүдөө ажахын социалистическэ сектор hүүлэй жэлнүүдтэ түргөөр хүгжэнэ. Орон дотор гүрэнэй ажахынууд байгуулагданхай. (Эдэ ажахынууд манай совхозуудтал адли юм). Мүнөө Монголой арад зон хүдөө ажахын хамжаануудта орожо нэгэдэнэ. Мүнөө орон дотор 680 хамжаан бии болонхой. Бүхы үрхэтэ айлнуудай 25 процентнь шахуу эдэ хамжаануудта ороо. Зарим аймагуудта үрхэтэн айлнуудай 50 процент шахуунь хамжаануудта оронхой юм. Зарим хамжаанууд тогтоогдоhоор 20 шахуу жэл боложо, ниитын ажахые эмхидхэлгээр hайн ульгэр жэшээ харуулна. Монголдо айлшалха зуураа, бидэнэр Булганай аймагай «Ленинэй зам» болон «Партизан» гэжэ хамжаануудта хүрөөбди. Ниитын, мүн ажахын барилгатай hайн центрнүүд эндэ бии болонхой. Малые метис болгохо талаар эндэ ехэ хүдэлмэри ябуулагдана, хонид искусственнаар үрэжүүлэгдэнэ, тэндэхин газар ажал эрхилдэг боложо байна, малай байранууд баригдана, тиигэжэ арад зоной hууриж аhан байдалтай болохо үндэhэ hуури табигдана. Хүдөө ажахые дэбжээлгэдэ, шэнэ ёhоор тэрэниие хубилгаха хэрэгтэ госхозууд ехэ үүргэ дүүргэнэ. Тэдэнэр бүгэдэ мал ажалай госхозууд байжа, энэ hалбаряа hайнаар хүгжөөнэ. Госхозуудта газар ажал хүгжөөгдэжэ, үндэр баян ургаса абтана. Жэшээлбэл, 20 госхоз 50 мянга гаран гектар газарта ороохо таряа таридаг байха юм. Госхозууд газараар ехэ. Тиихэдэ тэрэнь ехэнхидээ хара, хүрин шара хүрьhэтэ үрэжэлтэй hайн газар юм.

Монгол хадаа газар ажал хүгжөөхэ ехэ арга боломжотой. Ороной үргэн уужам талада олон миллион гектар шэнэ газар бии. Тэндэнь газар ажал амжалтатайгаар хүгжөөжэ, таряа орон дотороо элбэг хүрэхөөр ургуулхаhаа гадна, газаа тээшэнь худалдажа болохо байгаа. Чойбалсанай нэрэмжэтэ, мүн Сагаан Толойн госхоздо ябахадаа, бидэнэр эдэ госхозууд ерээдүй сагта ехээр хүгжэхэ арга боломжотой гэжэ хараабди.

Госхозой центрнүүдынь болбосон түхэлтэй тосхонууд болгогдонхой. Тракторнууд болон хүдөө ажахын машинануудые заhабарилха мастерскойнууд, электростанцинууд, hургуули, улаан булан, клуб, столово болон ниитын, мүн ажахын бусад байшангууд тэндэнь бии юм байна. Олон зуун жэлэй туршада малаараа зөөжэ ябаhан арадууд hууриж аhан байдалтай боложо, гүрэнэй ажахынуудта болбосон түхэлтэй байрануудта байдаг болонхой, гансал малшадаар бэшэ, трактористаар, комбайнераар, машинистаар, токарёор, слесареэр хүдэлнэ, газар ажал эрхилнэ, огородой эдеэ, кукуруза ургуулна. Чойбалсанай нэрэмжэтэ госхозой директор госхозойнгоо хүдэлмэри тухай, тэрэнэй саашадаа яажа хүгжэхэ тухай бидэндэ дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгөө. Нёдондо жэлдэ энэ госхоз ехэхэн олзо, гол түлэб газар ажалhаа оруулhан байха юм. Госхоздо хэдэн мянган гектар газарта шэниисэ, хара таряан, овёс болон ячмень таригдана.

(Үргэлжэлэлынь хожом гараха)

* Үргэлжэлэл. Эхиниинь манай газетын сентябриин 27-ной номерто.

ХИЛЫН СААНАҺАА

Арадай демократиин оронуудта

Чехословакида хэблэлэй үдэр тэмдэглэгдэбэ

ПРАГА. (ТАСС). Сентябриин 21-дэ Чехословакида хэблэлэй үдэр тэмдэглэгдэбэ. Энэ үдэр хадаа Чехословакиин Коммунистическэ партиин орган «Руде Право» газетын түрүүшын номерой гараһан ойн үдэртэй дашарамдуулан тэмдэглэдэг гуримтай. Тус газетэ гараһаар 37 жэл болоо. Тэндэхи бүхы газетэнүүд мүнөөдэрэйнгөө номерүүдтэ хэблэлэй үдэр тушаа түрүү болон редакционно статьянуудые толилоо.



Вагон бүтээдэг «Ганц» гэжэ Будапештын заводто.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: моторнуудай цех соо. Слесарьнууд Гьёри Иван (зүүн гарһаа) Вацш Иошер хоёр дизель хабсаржа байна.

ТАСС-эй фотохронико.

Хүдөө ажахын асуудалаар журналистнуудай уласхоорондын уулзалга

СОФИ. (ТАСС). Һаяхан Пловдиво городто хүдөө ажахын асуудалаар журналистнуудай уласхоорондын уулзалга болоо. Тэрэ уулзалга дээрэ Болгариин «За Кооперативно земеделие» газетын ахалагша редактор А. Велева, Чехословакиин «Земедельске Новины» газетын ахалагша редактор Я. Смид болон манай «Сельское хозяйство» газетын ахалагша редакторай орлогшо Г. Фролов элидхэл хэбэ. Уулзалгада хабаадагшад тус элидхэлнүүдэй шухала-шухала асуудалаар үгэ хэлэбэ.

Польшын тосхонуудай хубилалта

ВАРШАВА. (ТАСС). Һүүлэй жэлнүүдтэ Польшын Арадай Республикын тосхонуудта ехэ хубилалта болложо байна. Үнгэрһэн хахад жэл соо 500 гаран һуурин тосхонууд электрифицировалагдаа. Тэрэнһээ гадна, гүрэнэй ба хүдөө ажахын 124 нэгэдэл болон тараан ажалай үйлэдбэриин 54 кооперативууд мүн лэ хүсэдөөр электрифицировалагдаа.

Арадай засагай тогтоһон хойшо 16350 тосхон һууринуудай тарияашадай гэрнүүдтэ миллионһоо үлүү тоотой электрын дэнгүүд носоо.

Шэнэ табанжэлэй түсэбэй ёһоор хахад миллионһоо үлүү тарияашадай гэрнүүдтэ электричество оруулагдахаар хараалагдаһан.

Ажалшадай ажабайдал һайжаруулхын түлөө

ТИРАНА. (ТАСС). Албаниин ажалшадай ажабайдалые һайжаруулха зорилгоор бэелүүлэгдэжэ байһан хэдэн олон хэмжээ-ябуулгануудай дунда социальна мүнхэлэлгэ нилээд шухала һуури эзэлнэ. Энэ жэлдэ социальна мүнхэлэлгын хэрэгтэ 300 миллион лек һомологдоо.

Социальна мүнхэлэлгэ хадаа хүдэлмэришэн болон албахаагшадай үндэр наһа наһалаад гү, али гэнтын осолоор ажал хэжэ шадахаа болёод байхадань, ажабайдалдань материална хангалта үзүүлхэ зорилготой.

Социальна мүнхэлэлгын мүнгэ зөөреэр амаралтын гэрнүүд болон санаторинууд баригдажа байна. 1948 оноһоһоо хойшо энэ жэлдэ элүүрые хамгаалха эмхи зургаануудай хэрэгтэ гаргашалагдаха мүнгэн 10 дахин ехэ болоо.

Үрэ жэмэсэй үзэгдөөгүй үндэр ургаса

ПХЕНЬЯН. (ТАСС). Корейн Арадай Республикын Хойто Хванхэ провинциин, Хванчжу гэжэ үрэ жэмэс ехээр ургуулдаг суутай газарһаа түрүүшын үрэ жэмэс ашаһан эшелон Монгол оробо. Энэ жэлдэ урда урдынхида ороходоо үрэ жэмэсэй ургаса 80 процентээр дээшэ байхань гэлээ. Корейн Арадай Республика Советскэ Союзда 200 мянган тонно, Хитадай Арадай Республикада мүн лэ 200 мянган тонно үрэ жэмэс эльгээхэ.

Ой модоной асуудалаар уласхоорондын зүблөөн

БУХАРЕСТ. (ТАСС). Сентябриин 16-һаа 24 хүрэтэр Бухарестдэ ой модоной хэрэгээр болон целлюлозоор харилсан туһалалсаха саг үргэлжын комиссиин зүблөөн болоо. Тус зүблөөндэ Болгариин, Венгриин, ГДР-эй, Польшын, Румыниин, Чехословакиин, Советскэ Союзай ба бусад гүрэнүүдэй түлөөлэгшэд хабаададалсаба.

ООН-эй Генеральна Ассамблейн XII сесси

НЬЮ-ЙОРК, сентябриин 25. (ТАСС). Генеральна Ассамблейн сентябриин 25-най үглөөнэй пленарна заседани дээрэ юрэнхы политическэ асуудалнуудаар үгэ хэлэлгэ үргэлжэлүүлэгдэбэ. Австралиин гадаадын хэрэгүүдэй министр Кэзи түрүүлжэ үгэ хэлэхэдээ, Венгриин Арадай Республикые, Советскэ Союзые хардаһан байна. «Гүрэнүүдэй эбтэй эетэйгээр зэргэ оршон байха тухай декларацияне» Генеральна Ассамблейн абаха тухай Советскэ Союзай айхабтар шухала дурадхалые Ассамблей абаха ёһогүй гэжэ Кэзи мэдүүлбэ. Буу зэбсэг хуряаха асуудалаар Американ баримталдаг һанамжые Кэзи бүрин дэмжэбэ.

«Иранай гадаадын политикань бүхы оронуудтай һайн хүршэнүүд байха, тэдэнтэй харилсаха гэһэн шэглэлтэйгээр ябуулагдадаг» гэжэ Иранай гадаадын хэрэгүүдэй министр А. Г. Ардалан мэдүүлбэ. «Манай агуухэ хойто хүршэ—Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союз Иран хоёрой хоорондо һүүлэй хэдэн жэлэй туршада һайн харилсаан тогтоогдобо» гэжэ Иранай делегат хэлээ. Гэхэтэй хамта, сэрэгэй Багдадска бүлэглэлдэ Иранай оролые зүбтүүлхэ гэжэ Иранай түлөөлэгшэ оролдоһон байна.

Гэгдэнги оронуудта экономическа, мүн техническэ талаар ехэ туһаламжа үзүүлдэг болохо тушаа асуудалда анхаралаа хандуулхыень Чилиин түлөөлэгшэ Хосе Серрано Ассамблейе уряалаа.

НЬЮ-ЙОРК, сентябриин 26. (ТАСС). Генеральна Ассамблейн сентябриин 25-най үдэрэй заседани дээрэ Венгриин, Афганистанай, Югославиин болон Малайн түлөөлэгшэд үгэ хэлэбэ.

Генеральна Ассамблейн абаһан резолюцинууд ООН-эй Уставые хазагайруулна, гадна энэнь Венгриин дотоодын хэрэгүүдтэ оролсоһон ябадал болоно, тиимэһээнь венгер арад ехээр зэбүүрхэн дураа гутажа байна гэжэ Венгриин гадаадын хэрэгүүдэй министрын орлогшо Эндре Шик мэдүүлбэ.

Хархис үймөөнэй боложо байхада гай гасаланһаа тэрьедэн, үнэн сэхэ олон венгрнүүд Венгриһээ гаража ошоо. Тиимэһээнь тэдэнэй эхэ нютагтаа бусахадань туһалхыень ООН-эй гэшүүн-гүрэнүүдые Эндре Шик гуйба. Резолюциин тусхай проект Венгриин делегаци Генеральна Ассамблейдэ оруулха гэжэ тэрэ мэдүүлээ.

Арадуудай эбтэй эетэйгээр зэргэ оршон байха тухай, ядерна буу зэбсэг хорихо, буу зэбсэг хуряаха тухай, мүн Дүтын Зүүн зүгтэхи байдал тухай гэхэ мэтэ шухала асуудалнуудта Генеральна Ассамблей гол анхаралаа хандуулха ёһотой гэжэ Венгриин түлөөлэгшэ хэлэбэ.

Афганистанай делегациин толгойлогшо Наджибулла богонихон үгэ хэлээ. Һүүлэй 12 жэлэй туршада дэлхэй дээрэ айхабтар ехэ хубилалтанууд болоо. Энэнь юун бэ гэхэдэ, үндэһэ яһатанаа бэеэ даанхай байдалтай болгохын түлөө Ази, Африкын арадуудай хүдэлөөн болоно гэжэ Наджибулла хананггар тэмдэглэбэ. Бэеэ даанхай байдалтай болохо тухай колониальна арадуудай эрмэлзэлгые Афганистан дэмжэнэ гэжэ тэрэ мэдүүлээ.

Мүн Югославиин Арадай Федеративна Республикын гадаадын хэрэгүүдэй талаар Гүрэнэй секретарь Коча Попович, Малайн делегациин толгойлогшо Исмаил Абдул Рахман заседани дээрэ үгэ хэлээ.



ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Эрхүүгэй обл... Братскын ангай фермын хүдэлмэр... К. И. Пономарева гэжэ зээлэ... байна.

ТАСС-эй фотохроник...

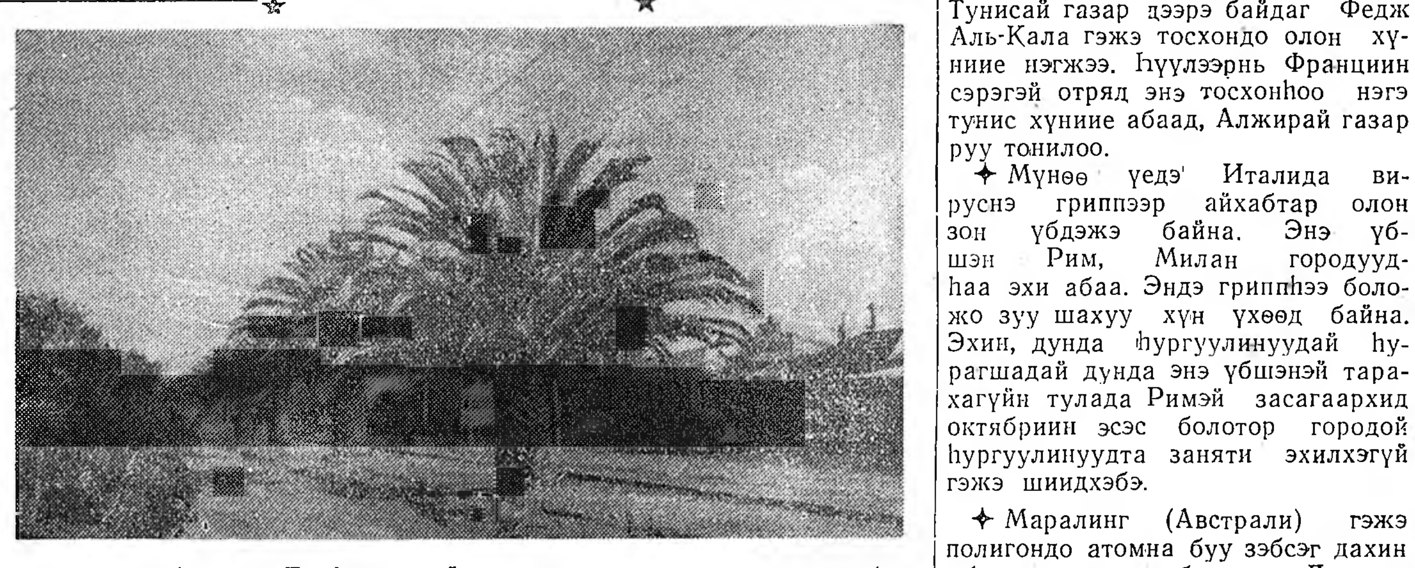
США-да арһа яһанай илгаа гаргагдаһаар

НЬЮ-ЙОРК, сентябриин 25. (ТАСС). Һургуулинуудта сагаан шарайтаниие негр үхибүүдтэй хамта һургуулхагүйн түлөө США-гэй Литл-Рок гэжэ городто буһалгаа үймөөн болоно. Сентябриин 24-дэ негр үхибүүдэй һургуулидаа ошоогүйшье һаань, һургуулиин байшангай урда гулуурһан этэгээдүүд суглараба. Мүн городой элдэб районуудта сагаан шарайтан негрнүүдтэ добтолоо.

Литл-Рокто иимэ байдалай тохёолдоһые хараадаа абан, Арканзас штадай национальна гвардие федеральна засагай мэдэлдэ үгэхэ гэжэ президент Эйзенхауэр захираад, энэ городто сэрэгүүдые эльгээхыень оборонын министр Вильсоние уялгаба. Юнайтед Пресс агентствын мэдээсэлэнэй ёһоор, тэрэ үдэшэндөө 111-дэхи авиадесантна дивизиин 1200 солдат, офицернүүд самолёдоор Литл-Рок асаргадаа.

Арканзас штадта негр үхибүүдые газаашалан харшалха ябадалые болюулхын түлөө правительствын иимэ хэмжээ абахадань, урда штадуудай буржуазна политическэ этэгээдүүд ехээр зэбүүрхэн галзуурадаа. Штадайнгаа национальна гвардие хэрэглэн, правительствын сэрэгүүдтэ эсэргүүсэхыень сенатор Джонстон штадай губернаторта дурадхаба. Штадай губернатор Джорджиа Гриффин, сенатор Истленд болон бусад мүн лэ иимэрхүү мэдүүлгэнүүдые хэһэн байна.

Иигэжэ штадай дээдэ тушаалтануудай дэмжэжэ байһыень хараад, негр үхибүүдые газаашалагшад бүри түргэбэ. Сентябриин 24-эй үдэшэлөө орой городто сэрэгэй байгаашье һаань, «Сагаан шарайтанай эблэл» гэһэн нютагай организациин гэшүүдэй суглаан болоо. Негрнүүдые саашадаашье мүрдэн хашаха гэжэ суглаан дээрэ зарим хүнүүд уряалһан байна.



Австрали. Аделаида. Портһоо городой дундахи үйлсэнүүд тэгшэ ошодог бульвар.

ТАСС-эй фотохронико.

Аюулгүйн Соведэй хаамал заседани

НЬЮ-ЙОРК, сентябриин 26. (ТАСС). Аюулгүйн Соведэй богонихон хаамал заседани сентябриин 26-да болобо. ООН-эй генеральна секретариин тушаалые Даг Хаммаршельд үшөө табан жэлэй турша даажа байг гэһэн дурадхал Генеральна Ассамблейдэ оруулха гэжэ заседани дээрэ нэгэн дуугаар шиидхэгдэбэ.

ТОБШО МЭДЭЭСЭЛНҮҮД

✦ Чехословакиин телеграфна агентствын мэдээсэлэнэй ёһоор, сентябриин 24-нэй һүни Прага шадар Чехословакида анха түрүүшынхээ бүтээгдэһэн атомна реактор бэлэн болоо. Энэ реакторай түхеэрэлгыень Советскэ Союз үгэжэ, тэрэниие хабсаргалгада туһалалсаһан байна.

✦ Франс-Пресс агентствын Тунисһаа мэдээсэлэнэй ёһоор, Франциин солдадууд сентябриин 22-то Алжир Тунис хоёрой хилые дабажа, Тунисай газар дээрэ байдаг Федж Аль-Кала гэжэ тосхондо олон хүниие нэгжээ. Һуулээрнь Франциин сэрэгэй отряд энэ тосхонһоо нэгэ тунис хүниие абаад, Алжирай газар руу тонилоо.

✦ Мүнөө үедэ Италида вирусна гриппээр айхабтар олон зон үбдэжэ байна. Энэ үбшэн Рим, Милан городуудһаа эхи абаа. Эндэ гриппһээ боложо зуу шахуу хүн үхөөд байна. Эхин, дунда һургуулинуудай һурагшадай дунда энэ үбшэнэй тараһагүйн тулада Римэй засагаархид октябриин эсэс болотор городой һургуулинуудта заняти эхилхэгүй гэжэ шиидхэбэ.

✦ Маралинг (Австрали) гэжэ полигондо атомна буу зэбсэг дахин тэнсэн туршагдаба гэжэ Лондонһоо мэдээсэгдэнэ.

Сагаалса буудагшадай мүрысөөн

Арми, авиаци, флодто туһ... һайндуранай Общеcтвын Центр... на Комитет буудагшадай спорт... клубуудай гэшүүдэй дунда м... сөө жэл бүри заочноор үнгэр... заншалтай.

Байгша оной сентябриин 15... 20 хүрэтэр тус мүрысөөндэ ... республикын буудагшадай сэ... тивна клубай эрэшүүлэй, эх... нүүдэй ба залуушуулай нэгэ... команда, снайпернуудай хоёр ... манда, мүн сэрэгэй һургалалт... дэн команда хабаадалсаба.

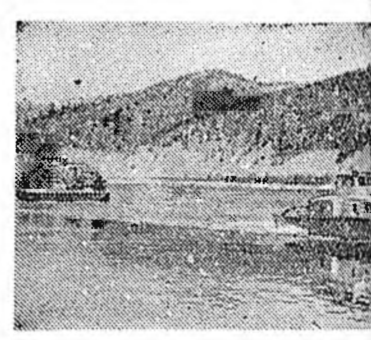
Манай мэргэн буудагшад эн... рысөөндэ нёдондоһойхидо ... һайн үрэ дүн туйлаа. Хүл да... зогсоод, һуугаад, хэбтээд бэ... либрай буугаар буудахадаа ... Жамбалов 575 очко ... БМАССР-эй шэнэ рекорд ту... 564 очко абаһан Василий Варф... меев хоёрдохи һуури эзэлээ. ... нүүдэй дундаһаа Софья Иван... бүгэдэнһөө һайнаар буудаа. ... 550 очкотой болохо, эхэнэр... дунда БМАССР-эй шэнэ ре... туйлаба.

Нагааһаар буудахадаа Ве... мин Орликов 558 очко абажа, т... һуури эзэлээ. Петр Пеструшин ... дохи һуурида (555) гараба.

Сэрэгэй винтовкоор буудаа... СССР-эй спортын мастер Васи... Варфоломеев 520 очко абаба.

Хүдэлдэг сагаалса буудал... Юрий Жамбалов, СССР-эй ... тын мастер Петр Николаев га... шалгараа.

Б. Бабае...



Сэлэнгэ мүрэн дээрэ.

Д. Балдановай фотоли...

РАССКАЗ

Ёло шубууд

Ш. БАДЛЫН

Махуунхи баянай үниндэ үбшэлһэн бэень улам һуларжа, тэнхээ тамирынь муудаба. Гашуун сай ууха, газаа гараха ажалтай байбашье, хүлнүүдынь тулгагүй болоно, тулуурыньшье туһалхаяа болинхой. Һэеы гэрэйнгээ бүһэлүүр дамжан: «Уг залгаха хүбүүтэй бэшэб. Хүгшэмни эд зөөриеэ эдлэхэ юм гү, гү? Мэдэгдэнэгүй. Хайда, бэрхэтэй болоһон сағ байна... Ябашье хүнэй гарта алтаяа оруулагүйб!» гэжэ шэбшээд, гэртээ оробо.

Шэб харанхы. Гансал хүгшэниинь унтаадаа тамхинай мэнгиреэр хэршэгэнэнэ. Махуунхи дэгэлээрээ хушаад хэбтэшэбэ. Олон дабхар олбог, шэрдэг дээрээ налайжа зали абаха гэхэдэнь, амисхалынь уйтараад, удаан хэбтүүлэгүй. Һуугаад туршаба. Заря зайдалаад байһандал, һуужашье ядахадаа, дахин газаашаа гарахадань, һарын һүлэмхи туяан үүлэнүүдэй саагуур өргөй арилан-хай, лүн харанхы һүни урдаһаань угтаба. Махуунхиин толгой соо бүришье харанхы болоно. Бодолнуудынь һулаар һубарилдана: «Байза... Эсэгэмни Нэршүүгэй наймаашан Давидта һурэг малі худалдаад, сүүмэ дүүрэн империал алта намда үгөө һэн. Тэрээниинь арбаад дахин гэхээр арьбадхааб... Үгы! Үхөөд, хорхойдошье эдюулжэ байхадаа, алтаяал тэбэреэд хэбтэхэб! Эгээл энэ Шойдон габжа Елхор гулваа хоёр алтандамни атаархадаг. Үхэхэдэмни хүгшэнһөөм үгэ алдуулгажа болохо аабза. Мунсалмаанаа наһан соогоо юушье юудүгэгүй аад, алтан тушаа хэлэнгүй үхэһүүб!»

Махуунхи үни бэлдэнхэй алтаяа булаха гээд буусынгаа ара руу арай даажа абааһаба һүниндөө «мори хараха» зууреа малтаһан нүхэн соо амһартаяа булаад, алтандаа хара буужа, харанхалан унашаба...

Шорой үмхэнхэй,соохор мэдээтэй байтараа бодоод, дал хорой дамжаһаар, һэмээхэн гэртээ оробо. Даарашаһан тулада, шулууһай хүмэгтэ шурганан бэсэргээ шэнгээр гуламтынгаа хажууда гараа һунсараад һууна. Хара харан байтарнь, һүнэжэ байһан һүлэмхи хүхэ дүлэн унтаржа, гэлтамтань галгүй болошолой...

Задагай гуламтын үнэһэ руу гүдаршанхай үбгэнөө хаража хэеэд, Мунсалмаа оог-хууг табиба:

— Бурхан! Туһалыш! Хайран гансамни! Ии-ии-ии...:

Хүнжэлһөө һугараад, һаяхан гүталаа улгажа байһан һабаг хүүшэнь тэрэ хашхараа дуулаамсаараа гүйжэ ерээд, үхэһэн Махуунхи дээрэ ушаргүй уляад һаланагүй... Һабаг һугшажа байгаад: — Абгай, ямар туһа хүргэхэбиб? Захирижа хайрлыт,—гэжэ урдань унахаяа һанана. Мунсалмаа абдартаа арайхан мулхижэ хүрөөд, солхооб гаргаха, һабагта барюулаад:

— Мориной гүйдэлөөр ноёд һайдта зарла! Бултадаа ерэг лэ!—гэжэ гүйнгэнгэр гонгинобо. Һабаг тэрэ доро Махуунхиин жороо шаргалда мордонхой, хүшэмэл хоройн сагуур жороолуулан, һүүдэрээ харахарьһаар, саашаа табилуулба... Бага үдэ багта Махуунхиин зарим түрэлхид суглараба. Бэшэнииинь атаман Семеновой сэрэгүүдтэ туһалахаа тониһон байгаа... Махуунхиин мухархые хүлеэдэг Шойдон габжада һониниие дуулгаһан һабаг һархинсаг сүүмхэ руугаа һард байсэ солхооб хээд, Елхор гулваада түйлгэжэ ошобо. «Мүнөө һүни Махуунхи абгамнай мордошоол» гэжэ һабагай хэлэхэдэнь, Елхор айбалхайнгаа үбшэн болотор энеэгээд, һабагта баһал солхооб барюулба. Һабаг тэнгэрийнһээ тэнгэртээ наагуур гүйжэ һөөргөө бусаад, харанан үзэһэнөө Мунсалмаада мэдүүлбэ.

Байд гээд, Ульдиргэ уруу хоёр повозко ана мана сохилдон буужа ябаа һэн. Тэдэнэр Махуунхиин сэргэдэ удаа дараа бууба. Урдаһаань угтахаяа гараһан Мунсалмаа хоёр шэхэнэйнгээ хоорондо гэхээр гэрдэгэр амаяа ангайлган, орилоод һалабагүй. Шойдон Елхор хоёр: «Тушээхэ хадагүй болобобдии», «Ульдиргэ тэрэ ябахагүй бултадаа үнишэрбэбдии», «Ехэл ухаансар хүн һэн даа, барһан» гэхэ зэргээр хооһоор шаналаад, Мунсалмаагай нюдэнэй нёлбоһо тоггоожо шадаба. Тэрэнэй удаа Мунсалмаа хоёр тэбэринэ һугадаад, гэртэнь оробо...

Шойдон габжа сайлаха зууреа: «Алтаниинь хаанаа гээшэб? Энэ үймар хүгшэнэй толгойень хахалаад хараһайб! Хажуугаар—энэ ёлогор Елхор. Гансаараа алтыень гартаа оруулба гэлэйб. Мэдээ һаа, намайе алахадаа атадшье гэхэгүй арьяатан. Шортоол Суха Баадиин орондо ошоһон болоно. Яаха ёһотойб?» гэжэ сэдьхэлээ түгшөөнэ.

Елхор гулваа хоймортонь хэбтэдэ: «Жэнтэй ёд бараагаа ашаалхаб. Гурбан хара моридшье табилуулхал мэдэхэ байха даа. Үргэмэл басагаяа гурбатайшье һаань, бусадаа орхихоб. Махуунхиин алта бажуужа шадабал, һамгаяашье хаяхада, хамаяангүй! Алтаар баян ябахада, һамгаһаа байтагай, бахын хөөбэр, шубуунай һүн гэшэнэшье олдохо бэшэ аал! Энэ тэжэгэр Шойдон алта агнажа ерээ... Юрэдөөл, хэнэй гарта алтан байнаб, тэрэниие аниулаад, тэрьелхэб!» гэжэ бодожо байжа бодоно...

Махуунхиин буусынгаа араар будэржэ ябахыень һабагай һамган гэржээ ажаглаһан байгаа ха. Үбгэнэйнгөө үдэ багта орожо ерээд, «удэр соо гурбан солхооб олзо оложо үзээгүйб» гэжэ байжа һайрхаад һулаахадань, һабаг һамганиинь баһа иигэжэ харюусаба:

— Һабаг, Махуунхи абга ошоошо һүни хойто боролжо руу юумэ үргөөд ошоо һэн.

— Тэрэшни алтаа нюужа ябаа гээшэ. Намһаа ондоо хэндэшье бү хэлэ,—гээд гүйжэ гарашаба.

Байд гээд, Шойдон габжа Елхор гулваа хоёрые дахуулаһай орожо ерэбэ ха. Хоюулаһан урижа хоймортоо һуулгаад, һабагдэ шэбэнэбэ:

— Минии һамган хамаг юумэ хаража дуулажа байдаг ондоохон эхэнэр гээшэ. Махуунхи абгын алтанай байһан газар мэдэнэ. Хэлээ һаамни, таанар таби-табин түхэриг үгэхэ гүт?

Тэдэнэр үгэ дуугүйгөөр, хаантаяа хамта хосорһон һолонготонуудые гаргаад, һабагта һарбайба.

— Буусынгаа ара руу абаашаа. Бэшэ юуншье мэдэгдэнэгүй,—гэжэ һабаг һабинаба.

Боро хараа таһарха багта, дохолон моритой, үлэнхэ семеновско офицер ерэжэ, айлнуудай айраг сагаа буляажа эдеэд, сэргэдэ байһан ондоо мори унаад арилхаяа байхадань, һабаг хажуудань ошожо:

— Аписээр, стой. Ждёш золото еш,—гэжэ байжа, Елхор Шойдон хоёройнгоо нюусые хөөрэжэрхибэ. Хэндэшье хэрэггүй, хахад тулам семеновско мүнгэтэй болоһондоо олзуурхажа, бархиран алдаба. Һоёо һахалтай офицерээ хүтэлөөд, Елхор Шойдон хоёртоо асараа...

Офицерэй үгөөр, алтаяа хубалгаад, бултадаа тэрьелхэ гэлэбэ. Зүгөөр, офицер һанана: «Хоёр тарган бурядые харгыдаа буруу харуулха байхаб!»

Лама баһал башатай: «Хубита алтаяа абамсаараа, эдэенһээ холо дохоб!» гэжэ бодоно.

Елхор бүришье харатайгаар: «Хүрзөө хурсалхамни. Алта олохо доол, эдэ хоёрые хороохоб!» гэжэ бодоно.

Оггоройн одо мүшэдэй онибаниб гэлдэхэ багта, хүрзэ баринхай гурбан боролжо руу оробо. Боролжын өөрөөр бэдэрэн гүйлдэнэ... Гэнтэ Елхорой харан гэһээнь, габжатан газар һабардажа байба. Ошоходонь, мана һохорой малтажа гаргаһан шорой онги... байгаа... Һүниин зоргоор бэдэр... Үгылаад, үгы. Үр харалха ... та, габжа шэбэнэбэ:

— Хүнүүд хөөрэлдэжэ хэбэр... Улаантан гээшэнь ерээд ябаһ... шэ аабза?..

Эгээл энэ үедэ, нүгөөдэ хоё... абьяаста абтанхай гурбан ма... на, малтана... «Үхэхэ ду... нэн хүн гүнзэгы нүхэ ... таагүй байха» гэжэ һабаг... ниинь буруу байшоо... Гэнтэл ... тан ёгэшын модон байлгууд ... ерэхэдэнь, гурбан хүрзөөр ... сата тэлээд гаргаба ха. Һа... «һард» гүйжэ ерэнхэй:

—Мунсалмаа абгай алт... олдоо һаа, асара гэнэ. Улаан... ерээ,— гэхэдэнь, Елхор хурса... мал хүрзөөрөө һабагай толг... хуухын хуураса сабшажархи... церые сабшахадань боролжо ... дара хүрзэеэ дахин дайлажа, ... церые сабшахадань боролжо ... раад, толгой үзүүрынь хэлю... даба. Урдаһаань офицер ... оробо. «Хоюулыетнай хүнхэ... хихом» гээд лама хабадан ... дэ, офицерэй үргэлһэн хоёр... сохихорхёод, хурзынгөө эшэ ... татаба. Гэнтэ:

—Байз! Гараа үргэгты!—... огсом абаан дуулдаад, арба т... улаан партизанууд буу тулг... Сахир сагаан һахалтай үбгэн ... тизан хэлэнэ:

— Эдэнэр ажалша зониие ... жэжэ олоһон алтандаа нэгэ... баригдашоо. Эди-эдиһээр нин... шадахаяа болиһон ёло шубууд ... шэл!

Редакторай орлогшо О. ГОМБОЕВА

Адрес редакции: г. Улан-Удэ ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора 46-32, зам. редактора —32-74, отв секретаря — 27-37, отделов: партийной жизни, сельского хозяйства — 47-59, пропаганды и переводов — 35-14, культуры и быта, промышленности — 34-05, местной информации и писем — 24-74, корректорская—32-67, бухгалтерия 37-32. Для междугородных переговоров—16.

Н 0571. Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР Зак. № 1...